

*МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування*

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
д-р екон.наук., професор
_____ Володимир СИБІРЦЕВ
« ____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Фінансова стійкість банку та шляхи її забезпечення»

Виконав: здобувач вищої освіти 2 курсу, групи
ФС-22М ОПП «Фінанси, банківська справа та
страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»

_____ **Данило ЛУНЬОВ**
« 27 » січня 2024 р.

Керівник роботи: кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування

_____ **Ніна ІЩЕНКО**
« 27 » січня 2024 р.

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки, менеджменту та комерційної діяльності

_____ **Оксана СТОРОЖУК**

Завідувачу кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Володимиру СИБІРЦЕВУ

здобувача вищої освіти економічного
факультету групи ФС- 22М

(ОПП «Фінанси, банківська справа та
страхування спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»)

Луньова Данила Андрійовича

ЗАЯВА

Прошу дозволити мені виконати кваліфікаційну роботу за другим
(магістерським) рівнем вищої освіти на тему:
« Фінансова стійкість банку та шляхи її забезпечення».

« 30 » червня 2023 р.

(підпис)

Погоджено:

Керівник кваліфікаційної роботи:

(підпис) кандидат економічних наук, доцент **Ніна ІЩЕНКО**

« 30 » червня 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування:

(підпис) д-р. екон. наук, професор **Володимир СИБІРЦЕВ**

« 30 » червня 2023 р.

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Ступінь вищої освіти магістр
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
Володимир СИБІРЦЕВ

«04» вересня 2023 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Луньова Данила Андрійовича

(прізвище та ініціали)

1. Тема роботи « Фінансова стійкість банку та шляхи її забезпечення»

(назва)

2. Керівник роботи Іщенко Н. А. канд. екон. наук, доцент

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту 27.01.2024р.

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка рекомендацій щодо зміцнення фінансової стійкості банку. Для досягнення мети поставлено наступні завдання: розкрити сутність та фактори що впливають на фінансову стійкість банку; розглянути методи оцінки фінансової стійкості банку; проаналізувати фінансову стійкість на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»; запропонувати заходи щодо зміцнення фінансової стійкості банку.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			
3			

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану дослідження	жовтень 2023 р.	
2.	Підбір та вивчення літературних джерел за темою кваліфікаційної роботи	жовтень 2023 р.	
3.	Підготовка та подання керівнику: - першого розділу - другого розділу - третього розділу - вступу та висновків	листопад 2023 р. листопад 2023 р. листопад 2023 р. грудень 2023 р.	
4.	Подання робочого варіанту роботи керівнику	грудень 2023 р.	
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	грудень 2023 р.	
6.	Нормо-контроль секретаря ЕК, перевірка на академічну доброчесність	грудень 2023 р. – січень 2024 р.	
7.	Відгук керівника	грудень 2023 р. – січень 2024 р.	
8.	Рецензування роботи. Підготовка документів, що подаються до ЕК (листи, довідки, інформаційний листок, висновок-виписка, опубліковані статті).	грудень 2023 р. – січень 2024 р.	
9.	Подання роботи завідувачу кафедри на допуск до захисту	січень 2024 р.	
10.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень завідувача кафедри.	січень 2024 р.	
11.	Подання роботи та супровідних документів до ЕК	січень 2024 р.	
12.	Захист роботи	січень 2024 р.	

Дата видачі завдання:

« 04 » вересня 2023 року

_____ (підпис керівника)

Іщенко Н. А.

_____ (прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання:

« 04 » вересня 2023 року

_____ (підпис здобувача)

Луцьков Д. А.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Луньов Д. А. Фінансова стійкість банку та шляхи її забезпечення. Рукопис.

Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». –

Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький, 2020.

Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький, 2024.

У роботі досліджено теоретичні основи фінансової стійкості банку. Поглиблено сутність поняття «фінансова стійкість банку», визначено фактори які впливають на фінансову стійкість банку та досліджено методи оцінки фінансової стійкості банку.

Охарактеризовано діяльності АТ КБ «ПриватБанк». Здійснено оцінку фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк», а саме аналіз динаміки активів, прибутку, власного капіталу та зобов'язань банку. Проаналізовано рівень фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк».

Розроблено рекомендації щодо підвищення рівня фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк», які містять комплекс заходів щодо створення сильного конкурентоспроможного банку, забезпечення спроможності сплачувати дивіденди та фінансової стабільності, перетворення банку на життєздатний об'єкт інвестування. Обґрунтовано шляхи удосконалення політики антикризового управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк».

Ключові слова: фінансова стійкість банку, рівень фінансової стійкості, фактори фінансової стійкості, методи фінансової стійкості, управління фінансовою стійкістю, антикризове управління.

ABSTRACT

Lunyov D. A. Financial stability of the bank and ways to ensure it. Manuscript.

Qualification work for the second (master's) level of higher education in specialty 072 "Finance, banking and insurance". – Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2024.

The paper examines the theoretical foundations of the bank's financial stability. The essence of the concept of "financial stability of the bank" was deepened, the factors affecting the financial stability of the bank were determined, and the methods of assessing the financial stability of the bank were studied.

The activities of JSC CB "PrivatBank" are characterized. An assessment of the financial condition of JSC CB "PrivatBank" was carried out, namely an analysis of the dynamics of the bank's assets, profit, equity and liabilities. The level of financial stability of JSC CB "PrivatBank" was analyzed.

Recommendations have been developed to increase the level of financial stability of JSC CB "PrivatBank", which contain a set of measures to create a strong competitive bank, ensure the ability to pay dividends and financial stability, transform the bank into a viable investment object. Ways to improve the policy of anti-crisis management of the financial stability of JSC KB "PrivatBank" are substantiated.

Key words: financial stability of the bank, level of financial stability, factors of financial stability, methods of financial stability, management of financial stability, anti-crisis management.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ _7	
1.1 Сутність фінансової стійкості банку.....	7
1.2 Фактори, які впливають на фінансову стійкість банку.....	122
1.3 Методи оцінки фінансової стійкості банку.....	155
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТ БАНК».).....	244
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності АТ КБ «ПРИВАТ БАНК».....	244
2.2 Загальна оцінка фінансового стану АТ КБ «Приват Банк».....	322
2.3. Оцінка рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приват Банк».....	39
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ...46	
3.1. Напрямки підвищення рівня фінансової стійкості банку.....	46
3.2. Вплив ризиків у банківській сфері на фінансову стійкість банку.....	51
3.3. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку.....	54
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальні зміни в економіці України дуже сильно впливають на розвиток банківської системи, що набирає властивостей динамічності та конкурентоспроможності. Важливо в сучасних умовах оцінювати фінансову стійкість банків, що є завданням для державних органів, банків, та комерційних установ. Вони спрямовані на пошук критеріїв, за якими можна порівняти рівень фінансової стабільності між банками.

Існують різні підходи до оцінки фінансової стійкості та довіри до банків, що різняться кількістю факторів у системі коефіцієнтів, контрольними межами та іншими аспектами. Однак існуючі інструменти переважно орієнтовані на самі банки та не завжди можуть об'єктивно оцінити стабільність окремих банків або банківської системи загалом, використовуючи відкриту інформацію, доступну для всіх ринкових учасників. Тому важливим стає вивчення методичних підходів до оцінки фінансової стійкості банків, з урахуванням існуючого обсягу інформації. Побудова комплексного методичного та інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості банку у нестабільних умовах та пошук шляхів визначення динамічної фінансової стійкості банків відіграють конструктивну роль у цьому контексті.

Багато вітчизняних та закордонних вчених присвятили свою роботу проблемам фінансової стійкості банків та її оцінці. Однак деякі аспекти цієї теми залишаються малодослідженими та вимагають подальших досліджень. Наприклад, недостатньо вивчено комплексні методи оцінки якісних та кількісних ознак фінансової стійкості в конкурентному середовищі. На даний момент відсутні системні підходи до оцінки цієї стійкості. Також важливо розглянути побудову ефективного механізму прогнозування ресурсної бази банку для забезпечення відповідного рівня фінансової стабільності та прибутковості. Отже, ці проблеми спонукали вибір теми, мети та завдань дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка рекомендацій щодо зміцнення фінансової стійкості банку.

Для досягнення мети поставлено наступні завдання:

- розкрити сутність та фактори що впливають на фінансову стійкість банку;
- розглянути методи оцінки фінансової стійкості банку;
- проаналізувати фінансову стійкість на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»;
- запропонувати заходи щодо зміцнення фінансової стійкості банку.

Об’єктом дослідження є процеси, спрямовані на забезпечення фінансової стійкості банку.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні питання оцінки та забезпечення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк».

Методи дослідження. Для дослідження фінансової стійкості банку використовувалися різноманітні методи: логічного аналізу, синтезу, порівняння (розгляд теоретичних та методичних основ фінансової стійкості банку); метод індукції та дедукції (узагальнення та формування висновків); розрахунково-аналітичний (аналіз фінансової стійкості банку) та інші. При опрацюванні аналітичної інформації використовувався табличний та графічний методи.

Наукова цінність одержаних результатів полягає в наступному: уточнено сутність поняття “фінансова стійкість банку” та запропоновано заходи щодо зміцнення фінансової стійкості банку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що одержані в процесі дослідження результати створюють підґрунтя для підвищення рівня фінансової стійкості банку.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення та результати дослідження доповідались на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі» (м. Кропивницький, 2023 р.). За результатами дослідження опубліковано 1 наукову працю.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок, включаючи 14 таблиць, 7 рисунків та 6 додатків. Список використаних джерел із 40 найменувань викладено на 4 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

1.1. Сутність фінансової стійкості банку

Фінансова стійкість вкрай значуща для стабільної та ефективної роботи не лише конкретного банку, а й для економіки країни в цілому. Стійкість комерційного банку визначається як об'єктивний та кількісний стан його активів та пасивів, що забезпечує надійність його функціонування та формує довіру з боку клієнтів та партнерів. В табл. 1.1 наведено інтерпретацію поняття "фінансова стійкість банку".

Таблиця 1.1

Інтерпретація поняття «фінансова стійкість банку»

Джерело	Зміст
Офіційний сайт НБУ[23]	Фінансова стійкість банку відображає його стан, який відтворює збалансованість фінансових потоків, наявність достатнього обсягу коштів для забезпечення платоспроможності та ліквідності, а також здатність до прибуткової діяльності. Це означає постійну здатність банку відповідати своїм фінансовим зобов'язанням і забезпечувати прибутковий рівень, який є достатнім для нормального функціонування в умовах конкурентного середовища.
Довгаль Ю. С. [10]	Фінансова стійкість комерційного банку визначається його здатністю бути платоспроможним та ліквідним, мати належний обсяг регулятивного капіталу для покриття ризиків, що пов'язані з банківською діяльністю, і при цьому залишати високий рівень доходності. Це означає, що активи банку використовуються максимально ефективно, дозволяючи йому зберігати стійкість і надійність в умовах фінансових ризиків.
Золковер А. О. [12]	Фінансова стійкість комерційного банку виявляється у його можливості забезпечувати високоякісний комплекс банківських послуг у сфері фінансів та кредитування.

Юрчишена Л. В. [40]	Фінансова стійкість комерційного банку представляє собою комплексну і динамічну оцінку його здатності ефективно виконувати свої функції, сприяючи цілеспрямованому розвитку через оптимізацію ресурсів і мінімізацію ризиків, незважаючи на вплив зовнішніх та внутрішніх факторів середовища.
Русіна Ю.О.[34]	Фінансова стійкість комерційного банку визначається як динамічна та комплексна характеристика його здатності як системи перетворювати ресурси та управляти ризиками для повного виконання своїх функцій. Це враховує баланс економічних інтересів та здатність утримувати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів середовища.

Проблема забезпечення фінансової стійкості у банківській сфері стає надзвичайно актуальною в умовах глобалізації фінансових ринків. Стабільність кожного окремого банку має значення для ефективного та стійкого функціонування всієї банківської системи. Фінансова стійкість та стабільний розвиток банків не повинні бути лише тимчасовими досягненнями, але мають стати ключовими стратегічними цілями. Здатність банку ефективно працювати, адекватне збільшення фінансових ресурсів та раціональне їх управління гарантують належний рівень фінансової стійкості.

У глосарії банківської термінології Національного банку України фінансова стійкість визначається як стан банку, що відображає збалансованість фінансових потоків, наявність достатніх коштів для підтримки платоспроможності та ліквідності, а також прибуткову діяльність. Це постійна здатність банку відповідати за свої зобов'язання і забезпечувати достатній прибуток для нормального функціонування в умовах конкурентного середовища [23]. У науковій літературі фінансову стійкість часто асоціюють з фінансовою стабільністю, надійністю, ліквідністю, платоспроможністю та прибутковістю. Різноманітні точки зору щодо сутності поняття "фінансова стійкість" вказують на наявність різних думок та дискусійних аспектів.

Узагальнення підходів до визначення поняття "фінансова стійкість комерційного банку" показує відсутність загальноприйнятого погляду від авторів. Більшість дослідників розглядають фінансову стійкість більш вузько, виражаючи її лише одним чи двома показниками, що відображають внутрішнє середовище банку. Інші вважають, що фінансова стійкість визначається системою кількісних і якісних показників, які описують капіталізацію банку, належне фінансування активів різними джерелами ліквідності та ступінь стійкості.

На нашу думку, визначення поняття "фінансова стійкість" відображає якісну характеристику фінансового стану банківської установи, що відтворює достатність, збалансованість та оптимальне співвідношення фінансових ресурсів і активів при збереженні належного рівня ліквідності, платоспроможності, приросту прибутку та мінімізації ризиків, а також можливість витримувати непередбачувані втрати, зберігаючи ефективність функціонування.

Також варто зауважити, що у практиці не існує абсолютно фінансово стійких банків, проте кожен банк має прагнути до покращення власного фінансового стану, що в кінцевому підсумку позитивно впливає на рівень фінансової стійкості банківської системи в цілому.

Фінансова стійкість комерційного банку залежить від багатьох аспектів його діяльності і має складну структуру. До її складових можна віднести стійкість капітальної бази, стійкість ресурсної бази, організаційно-структурну стійкість банку та його комерційну стійкість. Сукупність внесених засновниками та акціонерами власних коштів становить капітал комерційного банку. Обсяг зазначених коштів зростає у результаті ефективної банківської діяльності в процесі капіталізації прибутку, а також за рахунок додаткових внесків з боку учасників банку [13].

Варто відзначити, що провідна роль капіталу в забезпеченні фінансової стійкості банку зумовлена його функціями. По-перше, величина капіталу гарантує довіру клієнтів до банку, переконує вкладників у можливості

відшкодування своїх коштів, що забезпечує уникнення ризику під час їх розміщення. Вона також гарантує потенційним позичальникам спроможність установи забезпечити попит на кредитні ресурси. По-друге, на першому етапі в ролі стартових коштів, необхідних для будівництва чи оренди приміщень, установки банківського обладнання, наймання кваліфікованого персоналу є власний капітал у частині статутного фонду, сформованого засновниками банку. Без перелічених вище та інших витрат банківська установа не може розпочати свою діяльність. Для розроблення і розвитку нових перспективних напрямків діяльності банку, пов'язаних із розширенням обсягу послуг, упровадженням сучасних технологій тощо, які завжди супроводжують період зростання банку, виникає потреба у додатковому капіталі. Залучення додаткового капіталу дає банку змогу забезпечувати клієнтів банківськими послугами на сучасному рівні, посилити власні позиції на ринку. По-третє, капітал є своєрідним буфером, який поглинає негативні результати, у тому числі збитки від поточної неефективної діяльності банку до вирішення його керівництвом проблем, що назріли. Таким чином, капітал захищає банк від банкрутства у разі несприятливої ситуації та непередбачених витрат.

Стійкість ресурсної бази є важливою складовою фінансової стійкості комерційного банку й охоплює такі аспекти:

- залежність діяльності банку від стану економіки країни в цілому;
- контроль галузевих (відомчих) фінансових потоків;
- ступінь інтегрованості у систему міжбанківських відносин;
- зміст і рівень співробітництва банку із суб'єктами ринкової інфраструктури (банками, клієнтами тощо);
- стабільність поповнення ресурсної бази банку;
- концентрація вкладів фізичних осіб у загальному обсязі пасивів банку;
- обслуговування коштів бюджету тощо.

Організаційно-структурна стійкість банку – це адекватність структури банку обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юктурі.

Комерційна стійкість включає в себе рівень зв'язків банку з іншими суб'єктами ринкової інфраструктури, міцність взаємозв'язків з державою, якість співробітництва з кредиторами та клієнтами [3].

У банківській справі одним із основних показників, що свідчить про фінансову стійкість банку є показник достатності власного капіталу. Достатність власного капіталу, з огляду на врахування при її розрахунку майже всіх ризиків банківської діяльності, є інтегральним показником оцінки стану якісної капіталізації та фінансової стійкості банківських установ зокрема та системи банків в цілому. Під достатністю капіталу банку слід розуміти його здатність покривати витрати і непередбачені втрати від своєї діяльності виключно за рахунок власного капіталу. Поряд з цим, зважаючи на постійну диверсифікацію ризиків в сучасному економічному просторі, першочерговим завданням для банківської спільноти залишається постійне вдосконалення методики оцінки даних ризиків та її застосування у визначенні рівня адекватності власного банківського капіталу потребам розвитку економіки. Для успішного розв'язання такого завдання необхідною умовою є координація зусиль як наглядових органів, так і банківських установ, рейтингових агентств, науковців і практиків, які зацікавлені в розробці досконалого способу розрахунку показника достатності банківського капіталу [5].

Стосовно впливу достатності капіталу на показники стійкості банку, то тут виникає двояка ситуація. З однієї сторони, значна частка власного капіталу у структурі капіталу банку дає можливість банку відчувати себе більш впевнено при здійсненні операцій та наданні послуг, крім того у банку є так званий «резервний запас ресурсів» які він може залучити і використовувати (у вигляді позикових коштів), однак при цьому банк не буде мати високої рентабельності, а відповідно і великих прибутків. З іншої сторони, при збільшенні фінансового левериджу, банк отримує більше прибутків (при рівних умовах діяльності), однак менш впевнено відчуває себе при настанні певних непередбачуваних обставин. Тому, головною метою, у даному напрямі, є визначення оптимальної

величини власного капіталу у ресурсах банку, що забезпечить йому нормальну рентабельність і стійкий фінансовий стан [10].

Зважаючи на стан банківської системи в Україні, можна сформулювати певний перелік проблем, які негативно позначаються на ефективності її функціонування впродовж тривалого часу. Серед таких: низький рівень капіталізації банків, високий рівень залежності ресурсів банків від зовнішніх запозичень, низька якість банківських активів, висока вартість банківських послуг, що зумовлює зменшення попиту на них серед населення.

1.2. Фактори, які впливають на фінансову стійкість банку

Незважаючи на широке висвітлення проблеми визначення факторів, які впливають на фінансову стійкість банку в економічній літературі, більшість авторів ігнорують необхідність комплексного та системного підходу до їх дослідження. Тому набуває важливості ідентифікація основних факторів і середовищ, які можуть стати потенційними джерелами порушень фінансової стійкості банку.

В ході дослідження факторів, які впливають на фінансову стійкість банку, М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва розглядають їх у контексті зовнішнього (економічні, соціально-політичні та фінансові фактори впливу) та внутрішнього (окремі показники фінансового стану та банківського менеджменту) блоків [11]. Проте вона не враховує такі важливі фактори, як технологічні, інформаційні та організаційні, залишаючи їх поза увагою.

У свою чергу, В. В. Майба зосереджує основну увагу на дослідженні факторів, що впливають на фінансову стійкість банку в мікросередовищі його діяльності. Вона звертає увагу на такі аспекти, як ефективне управління активами та пасивами, ліквідність, дохідність та рівень менеджменту, залишаючи поза рамками дослідження інші можливі важливі фактори впливу [18].

Після оцінки різних підходів визначення факторів, що впливають на фінансову стійкість банку, вважаємо корисним сконцентрувати увагу на конкретних факторах, які належать до внутрішнього та зовнішнього середовища, з відповідним розгорнутим розглядом.

Під час аналізу зовнішнього середовища банку значущим стає врахування факторів впливу мікро-, макро- та мегасередовища. В той час як у внутрішньому середовищі банку важливими є організаційні, технологічно-інформаційні та фінансові фактори, які впливають на його фінансову стійкість. Фактори, які охоплюють стан світової економіки, політичну стабільність, міжнародні інвестиції, орієнтацію на міжнародні стандарти та рівень розвитку технологій у фінансовому секторі, стають все важливішими для банків у зв'язку з їх інтеграцією в глобальний фінансовий простір. Загалом, фінансова стійкість банку залежить від динаміки процесів на національному рівні, зокрема від політичних, соціальних та економічних чинників. Це стимулює виокремлення блоку факторів макросередовища. Цей блок включає стабільність внутрішньополітичної ситуації в країні, правову захищеність, демографічну ситуацію, рівень фінансової грамотності, культури, довіри населення, а також рівень матеріального та соціального забезпечення населення [1].

Стійкість окремого банку необхідно розглядати у тісному взаємозв'язку зі стійкістю банківської системи як цілісного утворення. Внаслідок цього виникає необхідність виділення блоку факторів мікросередовища, таких як кон'юнктурні коливання на фінансовому ринку, заходи грошово-кредитної політики Національного банку України та розвиток банківської інфраструктури. Блок внутрішніх факторів необхідно розглядати з урахуванням організаційних, технологічно-інформаційних та фінансових підгруп. В ці підгрупи варто включити структуру фінансування та капіталізацію банку, стабільність фінансових результатів, якість корпоративного управління та внутрішнього контролю, ефективність банківського маркетингу, якість системи ризик-менеджменту, інноваційну стратегію та рівень застосування новітніх технологій [1].

Зокрема, фактори, що на сьогодні загрожують забезпеченню фінансової стійкості комерційних банків: надання недостовірної інформації клієнтам; недоліки у структурах, що відповідають за зовнішню та внутрішню безпеку банківських установ; недооцінка кредитних ризиків; недосконала система набору кадрів; витік внутрішньобанківської інформації.

Таким чином, лише ті банки, які зможуть своєчасно виявляти загрози та готуватися до них, зможуть ефективно функціонувати й забезпечити собі вищий рівень фінансової стійкості в цілому.

На сьогоднішній день систематизоване вивчення факторів, що визначають фінансову стійкість банку, не носить закінченого характеру. Разом з тим, видається можливим використовувати досвід, який є в економічній літературі, для систематизації факторів, що впливають на стійкість і надійність комерційного банку.

Як справедливо відзначає Р. Шіллер, на сьогодні ще не вироблені чіткі критерії, за якими окремі фактори слід відносити до тієї чи іншої групи, не існує чітких показників оцінки значущості цих факторів. Класифікація факторів, що впливають на стійкість, повинна будуватись за різними напрямками і з урахуванням різних ознак [38].

Особливу увагу при цьому слід приділити виявленню екзогенних (зовнішніх) та ендогенних факторів (які залежать від функціонування самого банку) і визначити ступінь їх впливу на діяльність та стан комерційного банку (рис. 1.1). Наведені фактори є загальними для всіх комерційних банків й істотно впливають на досягнення ними стану фінансової стійкості. Відповідно, при визначенні напрямів підвищення стійкості банків, доречним є врахування всієї системи факторів [10].

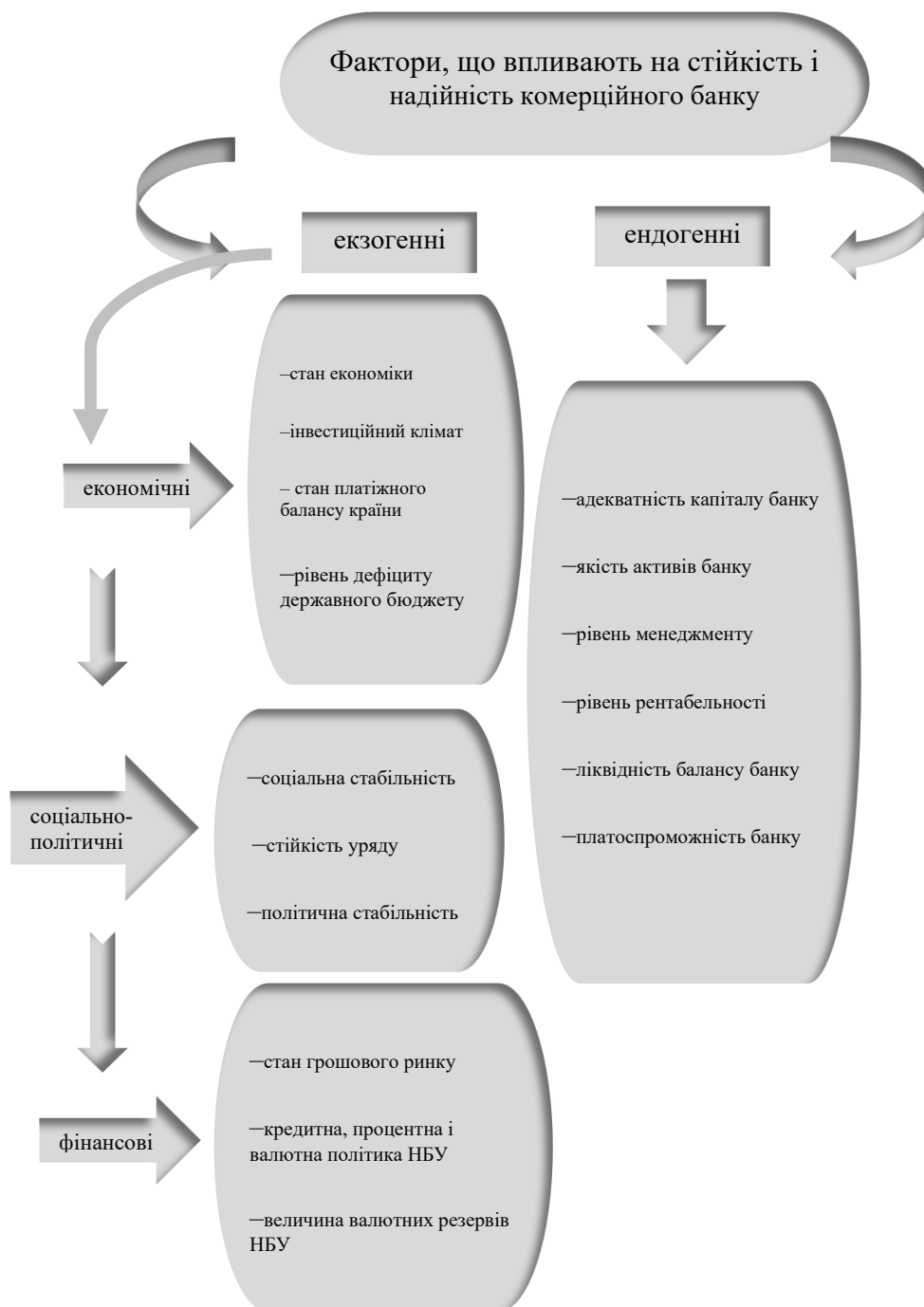

Рис. 1.1. Система факторів, що впливають на стійкість банку

Джерело: [10].

1.3. Методи оцінки фінансової стійкості банку

Управління фінансовою стійкістю банків залежить від динаміки економічного розвитку та поточного стану економіки. Основними факторами

для забезпечення ефективного функціонування є постійна координація методів і інструментів управління фінансовою стійкістю.

Система індикаторів фінансової стійкості банків, крім моніторингу фінансово-економічного стану банківських установ, також передбачає аналіз макроекономічного середовища та його взаємозв'язку з міжнародними фінансовими ринками. Архітектура оцінки стійкості банків відрізняється залежно від країни, однак, класичний її варіант можна побачити на рис. 1.2.

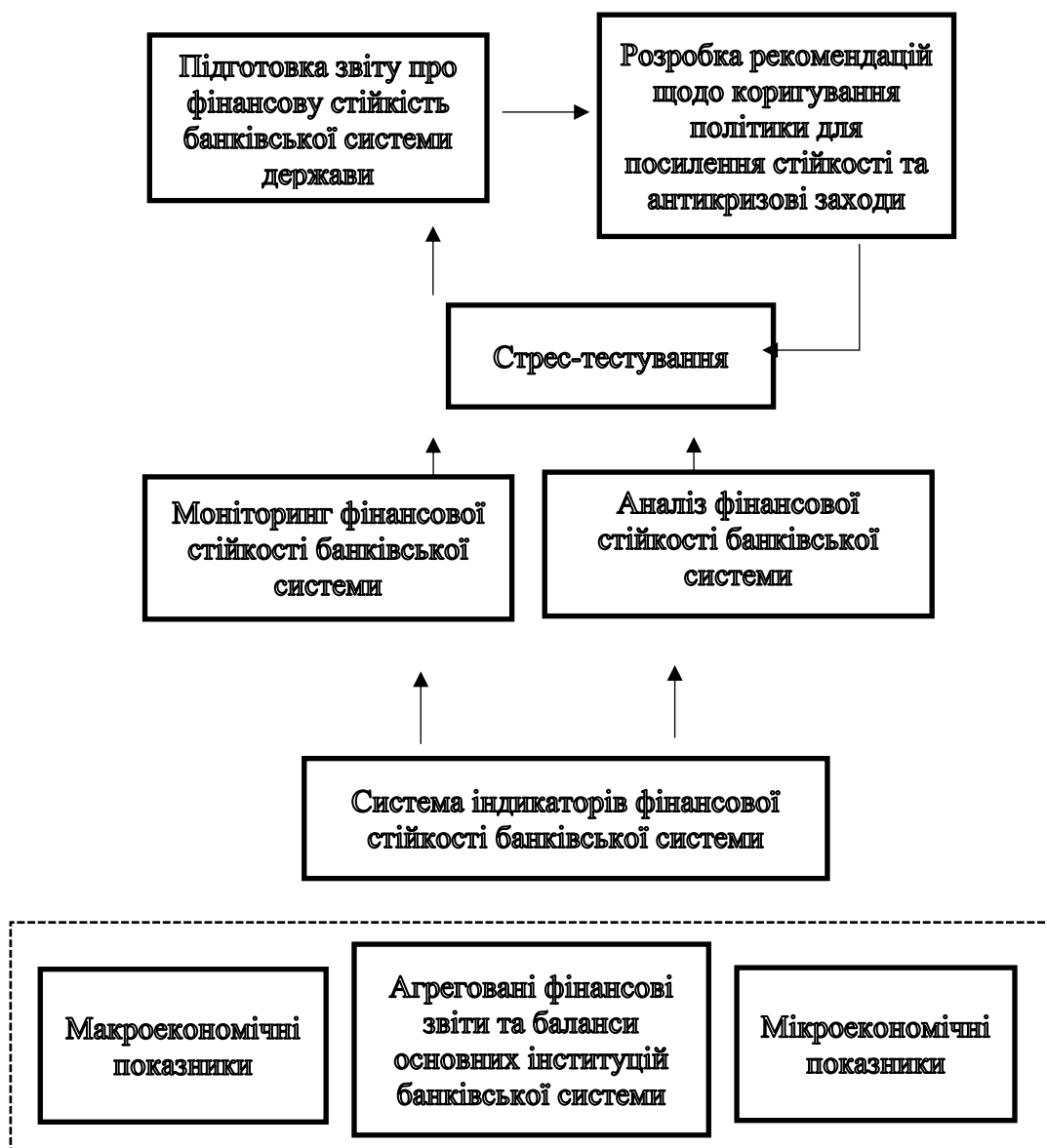

Рис. 1.2. Елементи оцінювання фінансової стійкості

Джерело: [11].

Узагальнення і аналіз існуючих підходів до встановлення індикаторів стійкості банків дозволили їх структурувати і використовувати як офіційні дані рівня фінансової стійкості. Умови нерівномірного розвитку економіки України породжують необхідність коригування цих індикаторів з урахуванням динаміки і циклічності етапів розвитку ринкових відносин в країні. Для оцінки функціонування банків використовуються терміни, критерії і показники. Критерій, що є цільовою функцією системи, визначає оцінку відповідності функціонування системи поставленій меті та оцінці варіантів розвитку системи.

Отже, основні показники фінансової стійкості банківської системи включають наступні аспекти: забезпечення фінансової стійкості системи; механізм та інструменти впливу центрального банку на ризики у банківській системі; систему управління ризиками та їх зменшення відповідно до пруденційних вимог Базель III; зростання банківської діяльності та інтенсифікацію конкуренції; капіталізацію банківської системи [11].

При розгляді поняття фінансової стійкості банківської системи доцільно враховувати показники, які формуються як з боку регуляторів, так і з боку самих банків. Індикатори оцінки фінансової стійкості банків можна подати за допомогою показників двох рівнів (рис. 1.3).

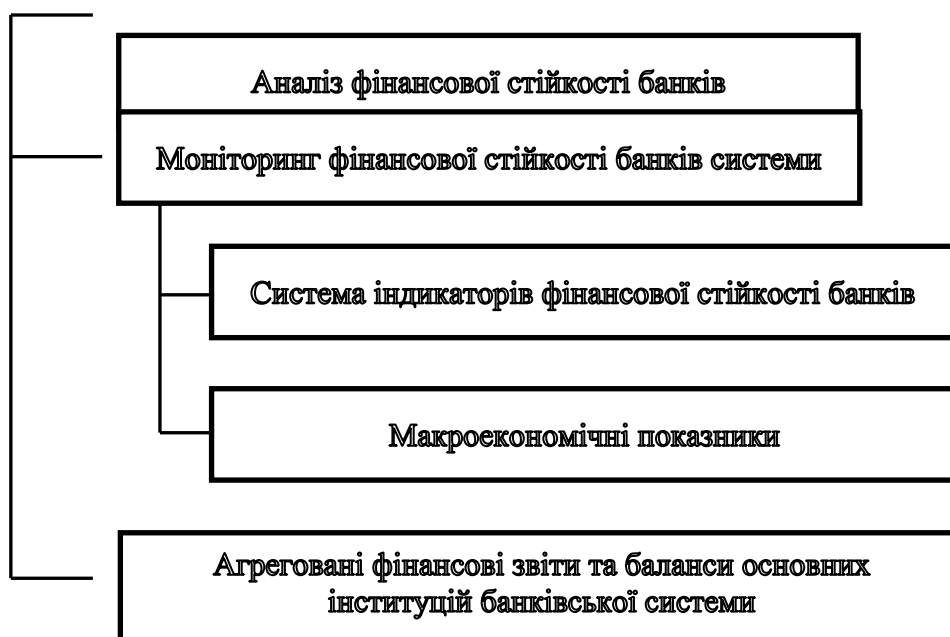

Рис. 1.3. Індикатори оцінювання фінансової стійкості банків

Джерело: [11].

Якщо ми розглядаємо індикатори I рівня, важливо мати на увазі, що їх оцінка базується на показниках, що відображають вплив банківської системи на економічний розвиток країни і, зворотно, вплив цього розвитку на фінансову стійкість банківської системи. Наведені показники I рівня дозволяють уявити місце банківської системи в економіці країни та оцінити її внесок у процеси економічного зростання (рис. 1.4).

Для банківської системи високий рівень інфляції обмежує обсяги кредитних операцій, оскільки це несприятливо впливає на банки як кредиторів. Дебітори вигідно використовують позичені кошти через деградацію їх вартості в результаті інфляції.

Одним з головних завдань банківської системи є забезпечення реального сектора економіки ресурсами. Завдяки банківським ресурсам відбувається перерозподіл капіталу між галузями економіки з низькою рентабельністю на галузі з високими прибутковими показниками. Інвестиційна діяльність всіх суб'єктів економіки є каталізатором цього процесу. Відповідно до цього оцінку умов для розвитку банківської системи рекомендується здійснювати на основі показників торговельного балансу [11].

Індикатори II рівня дозволяють оцінити вплив монетарних інструментів на фінансову стійкість банків (рис. 1.5).

Індикатори, які вказують на внутрішній стан банківської системи, включають оцінку фінансової стійкості на основі таких показників (рис. 1.6):

1. Показники, що відображають масштаби банківської системи.
2. Показники стійкості та ліквідності банків.
3. Показники, які розкривають рівень насиченості економіки та регіонів банківськими послугами.
4. Структурні показники активів та пасивів.
5. Показники рентабельності банківської системи.

Ці показники визначають важливі аспекти функціонування банківської системи та допомагають оцінити її загальну фінансову стійкість.

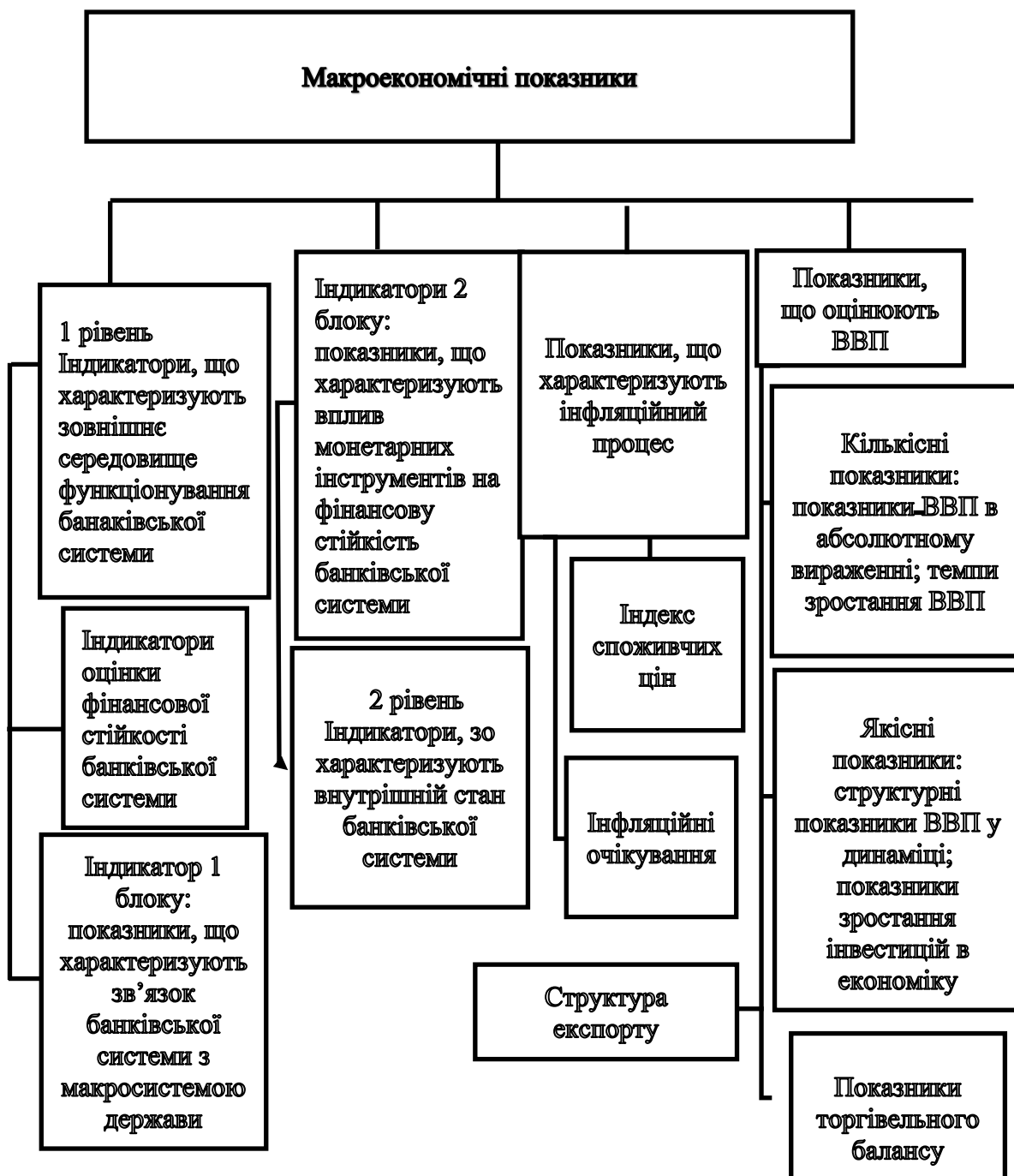

Рис. 1.4. Показники, що характеризують зв'язок банківської системи з макросистемою держави

Джерело: [11].

Рис 1.5. Показники, що характеризують вплив монетарних інструментів на фінансову стійкість банків

Джерело: [11].

Для виконання вимог Базель II щодо ринкової дисципліни, розгляд системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи є доцільним. Проте складність запровадження елемента розкриття інформації у банківській системі України зумовлена відсутністю можливості встановлення уніфікованих стандартів розкриття інформації для всіх фінансових установ та інтегрованістю цього елемента у кожний окремий сектор фінансового ринку, що взаємодіє з банківським сектором.

Для всіх фінансових установ варто встановити наступні вимоги: специфіка розкриття достатньої та достовірної інформації для споживачів фінансових послуг, власників фінансових установ та фінансового регулятора; погодження з фінансовим регулятором відповідної моделі оцінки ризиків; публікація інформації про фінансові результати установ, включаючи аналітичні дані про ризики; розкриття інформації про внутрішнє управління та систему

управління ризиками; затвердження на локальному рівні встановлення положення щодо політики розкриття інформації [11].

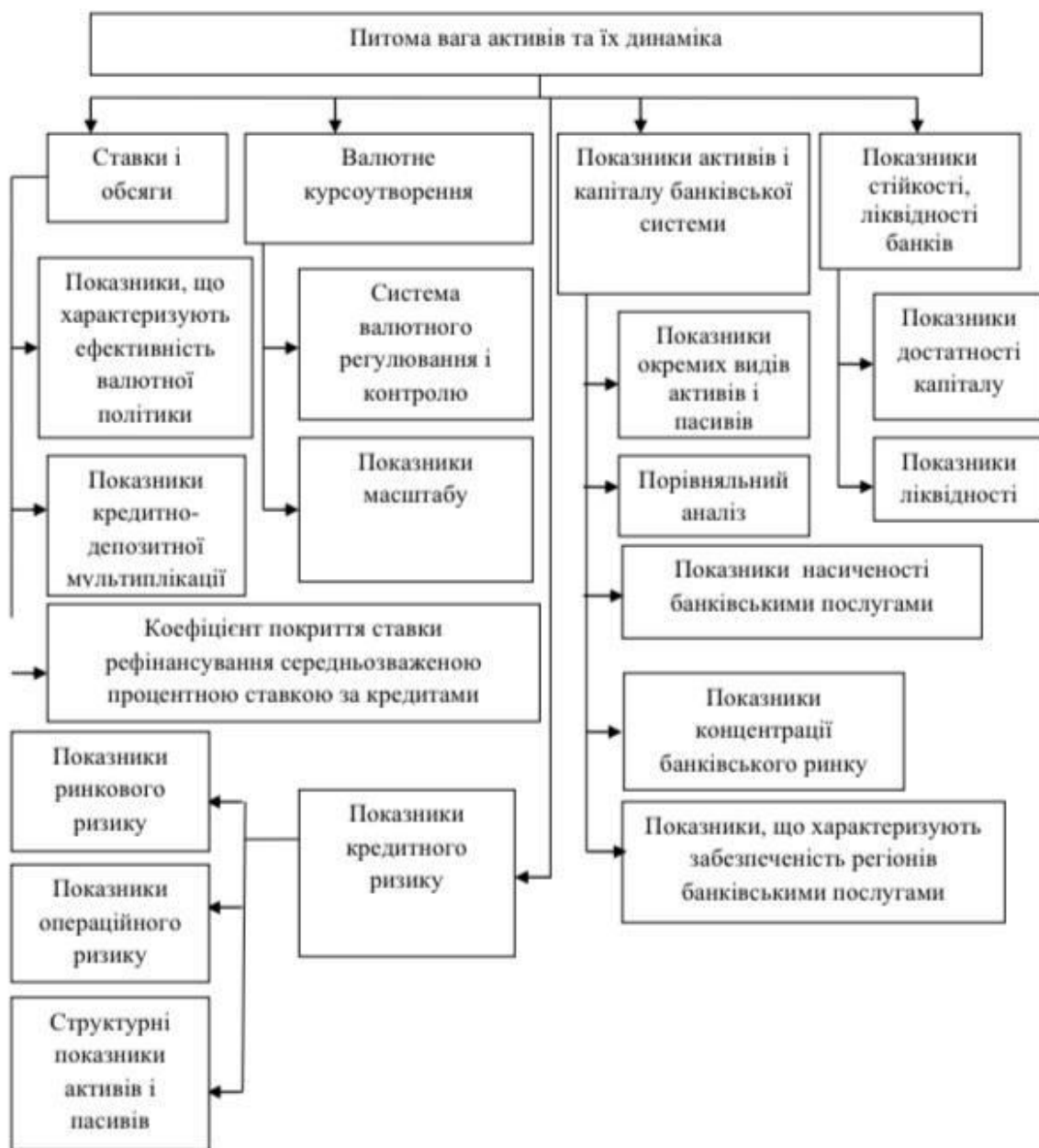

Рис. 1.6. Показники, що характеризують внутрішній стан банківської системи

Джерело: [11].

Щодо визначення необхідних індикаторів для управління фінансовою стійкістю, вони повинні бути згруповані за підсистемами, які увійшли у стратегічний набір. Серед таких підсистем: індикатори кризових ситуацій та антикризових дій; показники фінансової безпеки банків; індикатори ризику;

комплексні показники фінансової стійкості банків; індикатори ефективності нормативно-правових актів. Індикатори кризових ситуацій та антикризових дій наведені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

**Індикатори виникнення кризових ситуацій та антикризових дій у
банківській системі**

Показники	Нормативне або порогове значення
Моніторинг на повернення коштів вкладникам	Системний характер
Темпи зміни індексу офіційного курсу гривні до долара США відповідно до показників попереднього періоду	$\geq 6\%$
Рівень монетизації	$\geq 50\%$
Швидкість обігу грошової маси (співвідношення ВВП до грошового агрегату M2)	Не більше 2 разів
Обсяг готівки до ВВП	$\geq 4\%$
Рівень інфляції (до грудня попереднього року)	$> 107\%$
Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі кредитів, наданих банками	$\leq 30\%$
Рівень середньої процентної ставки кредитів банків відносно інфляції	$\geq 5\%$
Показник «фінансової глибини» (співвідношення строкових коштів до ВВП, %)	Зростання
Індикатори, які оцінюють виконання банківською системою основних функцій на макроекономічному рівні	Системний характер
Індикатори, за допомогою яких можна оцінити ефективність банківської системи	Системний характер
Індикатори, які оцінюють здатність банківської системи протистояти дії внутрішніх і зовнішніх чинників	Системний характер

Джерело: [11].

Показники фінансової стійкості банківської системи дозволяють оцінити ефективність іноземного капіталу, рівень доларизації та її вплив на збирання ресурсів у банківській системі, а також оцінити рівень проблемних кредитів, ефективність механізмів контролю за відмиванням "брудних" коштів та тенденції тінізації економіки (див. рис. 1.6 та табл.1.3.).

Таблиця 1.3.

Індикатори фінансової та банківської системи

Показники	Нормативне або порогове значення
Рівень доларизації	>3%
Валові міжнародні резерви України	Не менше 3 місяців імпорту
Частка іноземного банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу	> 30 %
Обсяг кредитування банками реального сектора економіки до ВВП	>5 %
Питома вага проблемних кредитів в обсязі чистих активів	ринок оцінюється як неконцентрований, якщо $I_{hh} < 0,1$; помірно концентрований - $< 0,18$; висококонцентрованні $I_{hh} > 0,18$
Рівень тінізації економіки	не більше 50 %
Інтегральний показник фінансової безпеки банківської системи	$0 \leq 0,5 \leq 1$

Джерело: [11].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТ БАНК»)

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності АТ КБ «ПРИВАТ БАНК».

Акціонерське товариство Комерційний банк "ПриватБанк" засновано у 1992 році і відоме як провідний український банк. За даними дослідження CBR Ukraine у 2020 році, з ПриватБанком співпрацювали 64,7% українських громадян старше 16 років, на кінець 2023 року, незважаючи на війну, з ПриватБанком продовжують співпрацювати понад 19 мільйонів юридичних та фізичних осіб. Як основний банк для юридичних осіб Банк збільшив частку ринку (по оцінках компанії CBR) з 45% до 47%, в тому числі за рахунок розвитку комплексного обслуговування клієнтів через “тарифні пакети”, а частка ринку з еквайрингу зросла до 61,5% [28].

ПриватБанк славиться своєю інноваційністю. Наприклад, більше 10 років тому вони стали одними з перших у світі, хто використовував одноразові SMS-паролі в своїй роботі. Серед недавніх світових інновацій банку - впровадження платіжних мінітерміналів, використання QR-кодів для входу в Інтернет-банкінг, онлайн-інкасація та інші мобільні додатки. Місія ПриватБанку полягає в сприянні розвитку економіки, підтримці росту бізнесу та допомозі приватним клієнтам у втіленні їхніх мрій, надаючи фінансові послуги найвищої якості. Їхній слоган - "ПриватБанк – беремо і робимо".

Стратегія банку полягає в поступовому рості та трансформації в установу, яка продовжує обслуговувати фізичних осіб, а також посилює розвиток підрозділів, спрямованих на обслуговування малих та середніх бізнесів та корпоративних клієнтів. Корпоративна політика ПриватБанку базується на принципах законності, прозорості, компетентності, захисту прав та інтересів клієнтів, кредиторів, акціонерів та співробітників. Вона спрямована на

підвищення ефективності діяльності банку, підтримку його прибутковості та фінансової стабільності [28].

Бізнес модель банку полягає у тому що ПриватБанк забезпечує широкий спектр послуг для різних клієнтів і відомий своєю лідерською позицією на українському ринку у роздрібному сегменті. Він активно просуває послуги для малих та середніх підприємств і фокусується на корпоративному секторі за вибіркоким принципом. Головним джерелом фінансування банку є кошти фізичних осіб у національній валюті, з великою кількістю поточних рахунків.

Стратегічна мета банку - розвиток якісного кредитного портфеля у сфері роздрібних кредитів та кредитів для малих і середніх підприємств (МСБ). Банк володіє потужною транзакційною платформою Приват24, що дозволяє ефективно здійснювати операції з обслуговування рахунків клієнтів у всіх сегментах, що призводить до високого рівня комісійних доходів. Окрім онлайн сервісів, банк має розгалужену мережу відділень, банкоматів та терміналів самообслуговування, що дозволяє надавати послуги по всій території країни (за винятком тимчасово окупованих територій) [4].

Цілі керівництва та стратегії досягнення визначають головні пріоритети діяльності банку. У воєнний та післявоєнний періоди, як державний банк України, основним завданням банку є активна участь у забезпеченні фінансової стабільності країни. Це включає підтримку функціонування банківського сектору, фінансування пріоритетних галузей економіки та неперервне забезпечення фінансування підприємств, що є складовою критичної інфраструктури, зокрема, державних об'єктів.

Відповідно до стратегічних напрямків діяльності державних банків у воєнний та післявоєнний час (затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України в травні 2022 року), основні стратегічні цілі для цього періоду включають наступне [22]:

1. Забезпечення фінансової підтримки пріоритетних секторів економіки та ключових об'єктів критичної інфраструктури.

2. Гарантування доступності банківських послуг для захисту прав споживачів, зокрема у сфері соціального захисту населення, за умови відсутності фізичної загрози для співробітників банку.

3. Створення умов для швидкого відновлення повного спектру банківських послуг та гарантування безперервності роботи державних банків.

4. Розробка та підтримка ефективної системи фізичної безпеки для центрального офісу та відокремлених підрозділів банку, включаючи заходи з кібербезпеки та безпеки операційних систем.

5. Проведення заходів щодо зниження ризиків, у тому числі фізичної, фінансової, кібербезпеки та безпеки операційних систем, а також реагування на кризові ситуації.

6. Забезпечення безперебійної та ефективної роботи керівництва банку для прийняття необхідних управлінських рішень.

7. Підтримка фінансової стійкості банку, виявлення можливих загроз, та оперативна реакція на такі загрози для забезпечення фінансової стабільності та їх уникнення.

Протягом 2022 року завдяки благодійним сервісам банку були реалізовані такі збори і програми [4]:

1. “Допомога ЗСУ”. Клієнти здійснюють зарахування через сервіси банку на спеціальний рахунок НБУ. З початку лютого і до кінця 2022 року було перераховано понад 2 709 000 000 грн. Збір триває надалі, допоки є потреба.

2. “Гуманітарна допомога українцям”. Клієнти здійснюють зарахування через сервіси банку на спеціальний рахунок Міністерства соціальної політики. З початку лютого і до кінця 2022 року було перераховано 94 730 000 грн. Збір триває надалі.

3. “Допомога шпиталям та медзакладам України”, яку ініціював банк, а реалізує БФ ПриватБанку “Допомагати просто!”. Програма стартувала в червні і до кінця року було зібрано 46 202 000 грн. Завдяки зібраним коштам було закуплено та доставлено медичне обладнання в 19 медзакладів різних регіонів України. Збір триває надалі.

4. Програма “Фонд компетентної допомоги армії “Повернись живим”. Програма стартувала в квітні і до кінця року на рахунки благодійного фонду “Повернись живим” було перераховано понад 1,1 млрд грн.

5. Програма “Help Ukraine Center - доставка в Україну всього, що рятує” збирала кошти для благодійного фонду Help Ukraine Center з травня по жовтень, за цей час було перераховано 5 708 664 грн. За ці кошти партнерський фонд придбав і доставив найбільш потребуючим 100 фур гуманітарної допомоги з медикаментами, їжею, засобами гігієни, предметами першої необхідності. Також для жителів Харківщини та Запоріжжя було доставлено 10 000 продуктових наборів.

6. Програма “Фонд Андрія Хливнюка”. Метою програми було зібрати кошти на 10 дронів для української армії. Разом нам це вдалося: від початку збору у вересні і до кінця року на цю ціль надійшло понад 22 100 000 грн.

7. Програма “Подаруй світло дітям” була започаткована в середині грудня, за 2 тижні збрала 2 900 000 грн. Збір продовжується, адже його мета - зібрати 35 мільйонів гривень, на які будуть закуплені планшети для навчання і розвитку та рюкзачки безпеки для дітей, які стали сиротами у війні. Реалізує проект благодійна організація "Спасемо Україну".

8. Задля реалізації програм благодійності банк надає свої сервіси для збору коштів: Приват24 (розділи “Добро” та “Платежі”), АТМ, ТСО, каси банку, сайт dobro.privatbank.ua, фінансує адміністративні витрати щодо програм, які реалізує фонд “Допомагати просто!”, надає медійну підтримку.

Банк в основному користується фінансовими, трудовими та технологічними ресурсами для своєї діяльності. Основними джерелами фінансування для Банку є [4]:

А) Капітал, який складається з акціонерного капіталу та резервних фондів. Банк, у зв'язку з минулими збитками, пов'язаними з операціями попередніх власників, має накопичений дефіцит, що був покритий внесками в статутний капітал у 2017 році.

Б) Клієнтські кошти, з яких понад 75% на кінець 2022 року становили поточні високодиверсифіковані рахунки, переважно від фізичних осіб. Ця різноманітна клієнтська база дозволяє Банку мати стійкі поточні зобов'язання, що знижує вартість залучених ресурсів у порівнянні з конкурентами.

В) Кошти з міжбанківського ринку та рефінансування від Національного банку України. Банк не робить основною стратегією управління ліквідністю спираючись на ці джерела, а використовує їх лише в виняткових випадках та в обмеженому обсязі.

ПриватБанк має певну структуру управління, яка включає:

1. Вищий орган або акціонер: Це держава в особі Кабінету Міністрів України, яка є єдиним акціонером банку і володіє 100% акцій банку. Вищий орган сприяє реалізації та захисту прав та законних інтересів акціонера.

2. Наглядова рада ПриватБанку: Ця рада здійснює стратегічне керівництво банком, контролює функціонування керівництва банку і захищає права акціонера. Результативне управління полягає у системі звітності Наглядової ради перед вищим органом.

3. Правління Банку: Це орган, який керує поточною діяльністю банку. Воно відповідає перед вищим органом та наглядовою радою. Правління відповідає за проведення щоденних операцій і прийняття стратегічних рішень.

Ця структура дозволяє забезпечувати рівновагу та контроль між різними рівнями управління, що є важливим для ефективного функціонування банку, зокрема у зв'язку з тим, що держава єдиний акціонер у даному випадку.

ПриватБанк підтримує виконання та захист прав і законних інтересів акціонера відповідно до вимог, встановлених статутом та чинним законодавством України. Керівництво корпоративними питаннями держави здійснюється вищим органом. Основна компетенція вищого органу полягає у вирішенні питань, передбачених статутом банку та чинним законодавством, але не включає участь у поточному управлінні банком. Вищий орган визначає основні стратегічні напрямки функціонування банку та схвалює звіти щодо їх виконання.

Обов'язки, права і відповідальність вищого органу визначені статутом банку та чинним законодавством України. Вищий орган має право отримувати будь-яку інформацію, пов'язану з фінансово-господарською діяльністю банку, яка необхідна для виконання його повноважень, з дотриманням вимог Закону України "Про банки і банківську діяльність" щодо банківської таємниці.

Принципи і цінності, яких притримуються в ПриватБанку, перелічені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Принципи і цінності АТ КБ «ПриватБанку»

Назва	Характеристика
чесність	Банк дотримується законів, етичних стандартів та принципів чесності у своїй діяльності, виконує свої зобов'язання та дбає про свою репутацію.
якість	Для досягнення успіху найважливішими критеріями є рівень обслуговування та якість послуг. Підвищення рівня обслуговування клієнтів є основним завданням для всіх працівників банку.
персонал	У ПриватБанку створені умови для вчасного та відкритого спілкування, забезпечення здорового робочого середовища з дотриманням правил техніки безпеки. Банк також сприяє індивідуальному професійному росту та самореалізації працівників. ПриватБанк виявляє зацікавленість у належному виконанні трудового законодавства.
доходи	Позитивний фінансовий результат банку гарантується завдяки його спрямованості на клієнтів та здійсненню прибуткових банківських операцій.
ухвалення рішень	Банк вважає, що досягнення високих результатів вимагає постійного росту, який досягається завдяки належному управлінню ризиками в операціях. Приймаючи рішення, співробітники та керівництво банку використовують внутрішні стандарти, політику та регулятивні акти для оцінки ризиків та встановлення їх обмежень.

Джерело: [4]

Банк визнає свій персонал як найбільш цінний ресурс, що визначає його успішність, розвиток та виконання стратегії. Станом на 1 січня 2023 року в

компанії працює приблизно 18,7 тисяч працівників. Незважаючи на військові дії на території України, банк продовжує залучати нових співробітників, набираючи понад 150 кандидатів щомісяця [4].

З метою формування корпоративної культури та визначення етичних норм спілкування в колективі, уваги до клієнтів та взаємного поваги між співробітниками та керівництвом, був затверджений Кодекс поведінки (етики). Відповідно до цього Кодексу, банк [4]:

- цінує свій персонал, створюючи умови для повного розвитку професійного потенціалу кожного;
- активно залучає та нагороджує кращих працівників, незалежно від особистих характеристик, за їх успіхи;
- поважає гідність та особистість кожного працівника і вірить у важливість атмосфери довіри та співпраці;
- забезпечує відкрите спілкування, здорове робоче середовище, безпеку та можливості для особистого зростання працівників;
- дотримується трудового законодавства.

Банк розуміє, що інвестиції в кваліфікований персонал становлять основу для довгострокового успіху. Тому він здійснює заходи для підвищення кваліфікації, мотивації та соціального захисту свого персоналу. Банк також активно працює над удосконаленням корпоративної культури, охорони здоров'я та безпеки працівників. Крім цього, технологічні ресурси є ключовим аспектом діяльності Банку. Він активно розвиває технології обслуговування клієнтів, автоматизуючи бізнес-процеси, покращує системи навчання та підтримки. Одночасно банк працює над розвитком своєї організаційної структури, щоб більш ефективно впроваджувати зміни та управляти діяльністю. Не менш важливо, що банк підтримує стабільність своєї ІТ-системи, розвиває цільову архітектуру та здійснює проекти щодо підтримки критичних систем. Наприкінці 2022 року, з метою забезпечення функціонування в умовах воєнного стану, банк перемістив свій дата-центр до Євросоюзу, уникнувши загрози фізичного знищення дата-центрів у Києві та Дніпрі [4].

Корпоративна культура ПриватБанку заснована на принципах законності, прозорості, компетентності та захисту прав клієнтів, кредиторів, акціонерів та співробітників. Ця культура спрямована на підтримку етичних стандартів, якісного обслуговування клієнтів і покращення ефективності банківської діяльності, забезпечення фінансової стійкості та досягнення прибутковості [4].

У Кодексі поведінки (етики) визначені:

- основні цінності та принципи поведінки (етики);
- заборона здійснення незаконної діяльності;
- взаємини Банку з клієнтами, працівниками, постачальниками та конкурентами;
- норми ділової етики;
- вирішення конфлікту інтересів;
- охорона майна Банку;
- правила щодо подарунків та винагород;
- відповідальність за порушення Кодексу та інше [4].

Працівники та керівництво ПриватБанку дотримуються принципу "нульової толерантності" до будь-яких проявів корупції в їхній внутрішній роботі та взаємодії з партнерами, урядовими органами та органами місцевого самоврядування. Вони вживають всіх визначених законодавством заходів для запобігання, виявлення та протидії корупції та пов'язаним з нею діям.

У Банку існує Антикорупційна програма, що ґрунтується на принципах Конвенції ООН проти корупції (ратифікованою Україною Законом N251-V (251-16) від 18.10.2006) та статті 62 Закону України «Про запобігання корупції». Ця програма включає в себе правила, стандарти та процедури для запобігання, виявлення та протидії корупції у всій діяльності Банку. Вона встановлює вимоги не нижчі, ніж передбачені Законом України «Про запобігання корупції» та Типовою антикорупційною програмою, затвердженою рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції [4].

Антикорупційна програма є доступною для працівників та партнерів Банку: її текст розміщено на офіційному веб-сайті та внутрішніх інформаційних

ресурсах Банку. Згідно з цією програмою, в Банку призначено Уповноваженого з виконання цих заходів, а також розроблені механізми для повідомлення про можливі корупційні порушення, включаючи внутрішні канали комунікації, такі як спеціальний "Стоп корупція", телефонні лінії та електронна пошта [4].

Незважаючи на умови ведення війни, високі витрати на забезпечення стійкості інформаційних систем банку та їх перенесення до хмарної архітектури, а також на заходи щодо захисту співробітників, банк залишався операційно ефективним, обмежуючи всі витрати, які не прямо пов'язані із забезпеченням безперервності бізнесу.

В умовах зростаючої інфляції банк стримував збільшення операційних витрат, яке обмежалося лише на 5% (0,9 мільярда гривень), передусім через надзвичайні витрати, пов'язані з умовами війни, які в 2022 році перевищили 1 мільярд гривень (підтримка персоналу, захист інформаційних систем, благодійність). Фінансовий стан більшості клієнтів та їх можливості виконувати свої фінансові зобов'язання призвели до підвищення кредитних ризиків за кредитним портфелем Банку. Також з початку воєнного стану міжнародні рейтингові агентства значно знизили суверенний рейтинг України, що призвело до створення резервів по цінним паперам державного боргу, які оцінюються за справедливою вартістю через зміни в загальному доході. Крім того, протягом року були створені резерви на випадок очікуваних втрат внаслідок бойових дій, таких як втрати готівки та інших активів через руйнування приміщень та банкоматів.

2.2. Загальна оцінка фінансового стану АТ КБ «Приват Банк».

Проаналізуємо основні показники функціонування АТ КБ «Приватбанк» протягом 2020-2022 років через аналіз динаміки його активів (табл. 2.2)

Аналіз динаміки активів КБ «ПриватБанк»

Назва показника	Роки, млн. грн.			Абсолютне відхилення, млн.грн.		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	49 911	52 835	96 380	2924	43 545	5,86	82,42
Кредити та аванси банкам	25 059	26 243	103 837	1 184	77 594	4,72	295,68
Кредити та аванси клієнтам	55 021	68 218	68 084	13 197	-134	23,99	-0,20
Інвестиційні цінні папери	221 661	222 277	239 752	616	17 475	0,28	7,86
Поточні податкові активи	6 660	9 978	9 079	3 318	-899	49,82	-9,01
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію	30	30	30	0	0	0,00	0,00
Інвестиційна нерухомість	2 933	1 989	2 155	-944	166	-32,19	8,35
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	953	1 288	1 389	335	101	35,15	7,84
Основні засоби	6 689	6 074	5 228	-615	-846	-9,19	-13,93
Інші фінансові активи	3 448	2 644	4 309	-804	1 665	-23,32	62,97
Інші нефінансові активи	10 128	9 713	9 189	-415	-524	-4,10	-5,39
Активи, утримувані для продажу	32	7	64	-25	57	-78,13	814,29
Всього активів	382 525	401 296	540 596	18771	138200	-27,10	1250,87

Джерело: додатки А, Б.

На рис. 2.1 зображена динаміка обсягів активів АТ КБ «ПриватБанк», з цього рисунка можемо сказати, що загальна сума активів має тенденцію до

збільшення з 2020 по 2022 р., так можна сказати і про грошові еквіваленти. Найбільшу частку складають цінні папери.

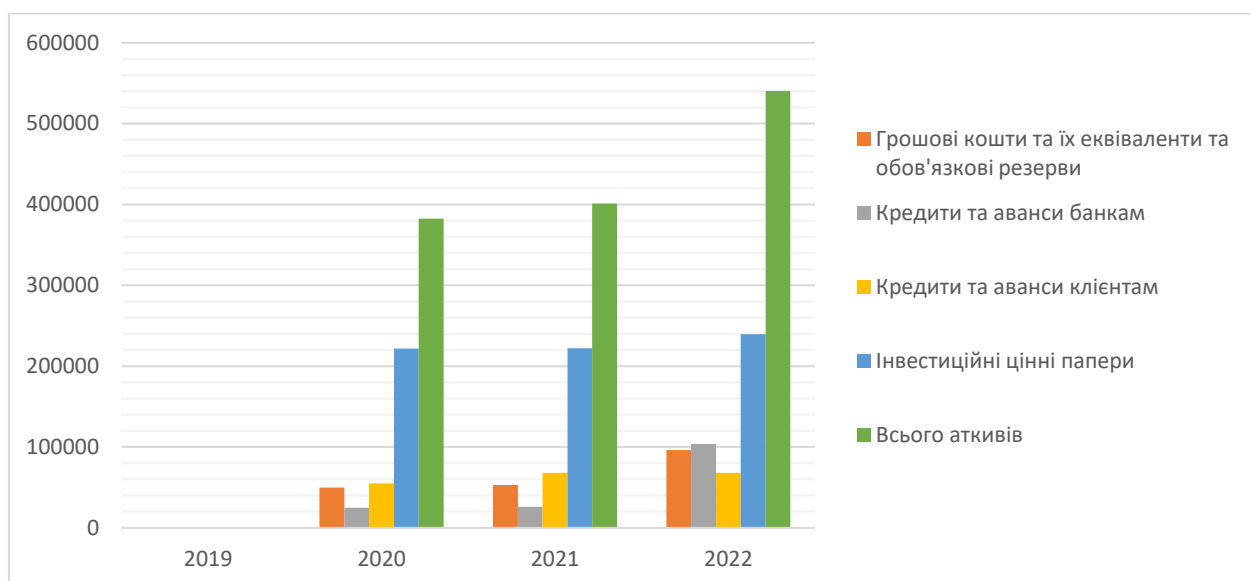

Рис. 2.1. Динаміка обсягів активів АТ КБ «ПриватБанк», млн. грн.

Джерело: Додаток А

Структура активів АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2021-2022 р.р. зазнала суттєвих змін, найвпливовіші з них наступні:

1) Збільшення грошових коштів та їх еквівалентів разом з обов'язковими резервами на 82,42% в 2022 р. порівняно з 2021 р. може вказувати на кілька можливих сценаріїв:

а) посилення ліквідності: зазвичай, збільшення грошових коштів і обов'язкових резервів може свідчити про покращення ліквідності банку. Більша кількість грошей в резерві дозволяє банку більше оперативно реагувати на вимоги клієнтів і забезпечувати більшу стійкість у фінансових операціях;

б) збільшення депозитів або залучення нових коштів: банк залучив більше депозитів або зробив інші інвестиції, що призвели до збільшення грошових коштів.

2) Збільшення кредитів та авансів банкам на 295,68% в 2022 р. порівняно з 2021р. може бути наслідком кількох можливих факторів:

а) стратегічні рішення банку: можливо, банк уклав більше угод на кредитування або авансування іншим банкам, що може вказувати на стратегічні рішення або напрямки розвитку;

б) покращення фінансових можливостей банку: збільшення кредитів може також свідчити про покращення фінансової ситуації банку. Якщо у банку з'явилися додаткові ресурси або він зміг залучити додатковий капітал, це може призвести до збільшення його можливостей надавати кредити та аванси;

в) реакція на попит: іншим можливим фактором може бути зростання попиту на фінансування серед інших банків, які шукають кредити або аванси для своєї діяльності.

3) Кредити та аванси клієнтам знизилися на 0,2% в 2022 р. порівняно з 2021 роком, проте все ще залишаються на достатню високому рівні порівняно з 2020 роком, таке відхилення є в межах норми.

4) Зростання протягом 2021-2022 р. р. на 7,86% в інвестиційних цінних паперах вказує на збільшення активності банку на ринку цінних паперів, банк активно вкладає кошти в різноманітні інвестиційні цінні папери з метою розширення свого портфеля інвестицій або диверсифікації ризиків.

5) Поточні податкові активи банку, зменшилися на 9,01% в 2022 р. порівняно з 2021р. Умови війни зробили економічне середовище менш стабільним, призводячи до збільшення витрат, збитків і втрат для банку, що може вплинуло на його оподатковувану прибутковість.

6) Активи утримувані для продажу збільшилися на 814,29% в 2022 р. порівняно з 2021 роком. В цілому, зростання активів банку, які утримуються для продажу, на 814,29% може свідчити про стратегічні дії банку та реакцію на ринкові умови, спрямовані на підвищення обсягів цих активів з метою отримання прибутку в майбутньому.

Протягом досліджуваного періоду у 2022 році ПриватБанк має найбільшу кількість активів, це свідчить про позитивний розвиток банку що вказує на зростання ділової активності банку, клієнтської бази, залучення нових інвестицій та успішної стратегії управління балансом. Банк зміг пристосуватися

до умов війни, та не дивлячись на не стабільну ситуацію в країні та світі продовжує розвиватися та вдосконалювати свої стратегії.

Далі проаналізуємо прибуток АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 р.р. у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз прибутку АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022р.р.

Назва показника	Роки, млн. грн.			Абсолютне відхилення, млн.грн.		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Чистий процентний дохід	21 602	29 317	39 918	7 715	10 601	35,7	36,2
Чистий процентний дохід після відрахування до резерву на зменшення корисності	19 793	28 461	24 522	8 668	-3 939	43,8	-13,8
Прибуток до оподаткування	24 296	35 067	34 672	10 771	-395	44,3	-1,1
Чистий прибуток за рік	24 302	35 050	30 198	10 748	-4 852	44,2	-13,8

Джерело: Додаток В

З табл. 2.3. можна зробити висновок, що 2021 рік був найприбутковішим протягом досліджуваного періоду. Чистий прибуток в 2022 р. порівняно з 2021 р. зменшився на 13,8 %, що в нормальному економічному середовищі було б неприпустимим для банку, проте ми знаємо, що на початку 2022 року почалося вторгнення російського агресору, яке дуже сильно та негативно вплинуло на економічне середовище в нащій країні. Якщо подивитися в додаток В, можна відмітити, що виросли збитки від переоцінки іноземної валюти, витрати на виплати працівникам, адміністративні та операційні витрати. Саме через ці фактори прибутковість банку зменшилася, варто відмітити що навіть у найгостріший час банк продовжував працювати та виплачувати робітникам

виплати та заробітню плату. Також варто відмітити що через ракетні обстріли було пошкоджено багато відділень та інфраструктури банку.

Підсумувавши, можна додати, що рік був дуже складний для ПриватБанку та всіх інших банків країни, проте ПриватБанк зміг залишитися на лідируючих позиціях в рейтингах, та не дав користувачам втратити свої кошти.

Наступним етапом є аналіз власного капіталу та зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз власного капіталу та зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк»

Назва показника	Роки, млн. грн.			Абсолютне відхилення, млн. грн.		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Зобов'язання							
Інші залучені кошти	0	0	128	0	128	-	-
Кошти банків	2	3	0	1	-3	50,0	-
Кошти клієнтів	312 708	325 303	471 970	12595	146 667	4,0	45,1
Відстрочені податкові зобов'язання	146	159	0	13	-159	8,9	-
Інші фінансові зобов'язання	4 059	3 770	2 634	-289	-1136	-7,1	-30,1
Забезпечення	10 687	3 651	5 804	-7036	2153	-65,8	59,0
Інші нефінансові зобов'язання	2 098	1 795	2 271	-303	476	-14,4	26,5
Загальна сума зобов'язань	329 700	334 681	482 807	4981	148126	1,5	44,3
Власний капітал							
Статутний капітал	206 060	206 060	206 060	0	0	0,0	0
Емісійний дохід	23	23	23	0	0	0,0	0
Результат від операцій з акціонером	12 174	12 174	12 174	0	0	0,0	0
Інші резерви	(2 248)	(4 091)	(15 168)	(+1843)	(+11077)	82,0	270,8

Резервні та інші фонди банку	8 481	9 696	11 449	1215	1753	14,3	18,1
Накопичений дефіцит	(171665)	(157247)	(156749)	(-14418)	(-498)	-8,4	-0,3
Загальна сума власного капіталу	52 825	66 615	57 789	13790	-8826	26,1	-13,2
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань	382 525	401 296	540 596	18771	139300	4,9	34,7

Джерело: Додаток А,Б

За результатами проведеного аналізу в табл. 2.4 можна зазначити, що загальна сума власного капіталу та зобов'язань зросла в 2021 р. порівняно з 2020 р. на 18771 млн. грн., а протягом 2021-2022 р. р. на 139300 млн. грн. Зазначені зміни відбулися за рахунок збільшення загальної суми зобов'язань на 148126 млн. грн., в тому числі зросла сума інших залучених коштів на 128 млн. грн., що демонструє інвестиційну привабливість банку; коштів клієнтів на 146667 млн. грн., забезпечень на 2153 млн. грн. та інших нефінансових зобов'язань на 476 млн. грн.

Загальна сума власного капіталу в 2021 р. порівняно з 2020 р. збільшилася на 13790 млн. грн., а в 2022 р. відповідно до 2021 р. зменшилася на 8826 млн. грн. При цьому протягом 2021-2022 р. р. інші резерви збільшилися на 11077 млн. грн.; резервні та інші фонди банку на 1753 млн. грн.; накопичений дефіцит зменшився на 498 млн. грн.

Таким чином, в 2022 р. порівняно з попередніми роками відбулися значні зміни у зобов'язаннях та власному капіталі банку, що може свідчити про динаміку фінансових операцій та стратегії управління фінансами банку. З кожним роком банк покращує умови для співпраці з ним як юридичних, так і фізичних осіб, роблячи його більш привабливим для інвестицій. Фізичні особи активно вкладають кошти в депозити у ПриватБанк, що дає йому змогу робити умови користування депозитами одними з найкращих в Україні. Також у

звітному періоді досліджуваний банк виявив прибуткову діяльність, що свідчить про його ефективність. АТ КБ "ПриватБанк" утримує лідируючі позиції за всіма показниками, підтверджуючи свою репутацію найбільшого та потужного банку в Україні.

2.3. Оцінка рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приват Банк»

Ендогенні фактори фінансової стійкості банку об'єднують фінансово-економічні й організаційно-функціональні складові. Вони включають ефективне управління активами та пасивами, збалансовану ліквідність, належний рівень капіталу, якість управління, стратегію банку та фаховість персоналу. Поряд з цим, важливу роль відіграють правові аспекти, зокрема відповідність нормативно-правових вимог, зокрема у сферах боротьби зі спробами відмивання грошей та протидії фінансуванню тероризму. Зазначені фактори впливають на фінансову стабільність банку.

Аналіз фінансової стійкості банку передбачає використання різних методів та показників, що дозволяють отримати об'єктивну картину його діяльності. Використання статистичних, бухгалтерських та інших методів обробки даних є ключовим у формуванні системи показників для аналізу. Це включає оцінку капіталу, якість активів, показники прибутковості, ліквідності, темпи зростання, ризики та інші важливі аспекти, які впливають на функціонування банку [33].

Наприклад, коефіцієнт мультиплікатора капіталу відображає, наскільки активи банку покриті власним капіталом. Зростання цього коефіцієнта вказує на збільшення ризику, однак акціонерам це може бути вигідно через зростання прибутку з усіх джерел капіталу. Коефіцієнт фінансування показує, яка частина активів забезпечена власним і залученим на довгостроковій основі капіталом. Зниження цього показника може вказувати на певний ризик втрати платоспроможності банку. Також, аналіз коефіцієнта загальної платоспроможності та коефіцієнта швидкої ліквідності вказує на здатність

банку виконувати свої поточні зобов'язання без необхідності залучення зовнішнього капіталу. Низькі значення можуть вказувати на ризики у платоспроможності та оборотності активів банку.

Таким чином, аналіз показників фінансової стійкості "ПриватБанку" через використання різноманітних показників та методів аналізу є важливим етапом в оцінці його стану й перспектив. Алгоритм розрахунку показників фінансової стійкості банку наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Показники фінансової стійкості банку та алгоритм їх розрахунку

Найменування показника	Алгоритм розрахунку за балансом	Економічний зміст показника
Коефіцієнт фінансового важеля	$K = Z/K$	Співвідношення зобов'язань банку (З) і капіталу (К), розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку.
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів - достатність капіталу	$K = K/A$	Розкриває достатність сформованого власного капіталу (К) в активізації та покритті різних ризиків.
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	$K = A_k/K$	Співвідношення капіталізованих активів (A_k) і власного капіталу (К). Показує, яку частину капіталу розміщено в нерухомість (майно).
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	$K = A/K_a$	Ступінь покриття активів (А) (акціонерним) капіталом (K_a).
Відношення статутного капіталу до власного капіталу	$K = C/B$	Розраховується шляхом ділення суми статутного капіталу (С) на загальну вартість власного капіталу (В) банку.

Джерело: [2]

Проаналізуємо фінансову стійкість банку за 2020-2022 р. р. (табл. 2.6).

Таблиця 2.6.

Показники фінансової стійкості АТ КБ «Приват Банк»

№	Найменування показника	Одиниця виміру	Роки			Оптимальне значення
			2020	2021	2022	
Вихідні дані до розрахунку						
1	Активи	млн. грн.	382 525	401296	540 596	-
2	Власний капітал	млн. грн.	52 825	66615	57 789	-
3	Статутний капітал	млн. грн.	206060	206060	206 060	-
4	Зобов’язання	млн. грн.	329 700	334631	482 807	-
Результат						
1	Коефіцієнт надійності	%	16,02	19,91	11,97	не менше 5%
2	Коефіцієнт «фінансового важеля»	-	1 до 6	1 до 5	1 до 8	1 до 20
3	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	%	13,81	16,6	10,69	≤4
4	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	-	0,16	0,20	0,12	0,3-1,0
5	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	-	7,2	6,0	9,4	8-25
6	Відношення статутного капіталу до власного капіталу	%	390,1	309,3	356,6	15-50

Джерело: розраховано автором на основі Додатків А, Б, В, Г

Коефіцієнт надійності характеризує залежність банку від залучених коштів. Протягом 2020-2021 р. р. коефіцієнт надійності збільшився з 16,02% до 19,91%, а в 2022р. порівняно з 2021 р. зменшився на 7,94 % і склав 11,97%, що вказує на можливу нестабільність фінансового стану банку. Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів протягом 2020-2022 р. р. знизився з

13,81% до 10,69%, що свідчить про неспроможність банку покривати фінансові ризики та отримувати прибуток. В той же час банк значно послабив захист дохідних активів власним капіталом. Коефіцієнт захищеності власного капіталу показує, що власний капітал не повністю захищений, оскільки його значення в 2020-2022 р. р. менше одиниці. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу зріс з 7,2 у 2020 р. до 9,4 у 2022 р., що вказує на більший ступінь залучення акціонерного капіталу для фінансування активів банку. Відношення статутного капіталу до власного капіталу протягом 2020-2022 р. р. виходить за межі оптимального діапазону, що може вказувати на ризик для структури капіталу банку.

Поряд із показниками фінансової стійкості банку не менш важливими є показниками прибутковості. Оцінка ефективності роботи банку – це дуже складний процес, оскільки не існує матеріальних факторів, які можна було б оцінити. Ефективність надання послуг набагато складніше оцінити, ніж ефективність виробництва. Також важко судити про якість наданих послуг, оскільки вони не мають тих самих критеріїв, що й товари.

Оцінимо ефективність роботи банку за допомогою наступних показників [25]:

1. Рентабельність сукупних активів: цей показник відображає ефективність використання всіх активів компанії для генерації прибутку. Вимірюється як відношення прибутку до сукупних активів і дозволяє оцінити, наскільки компанія ефективно вкладає свої ресурси для отримання прибутку.

2. Рентабельність власного капіталу: цей показник вказує на те, наскільки ефективно компанія генерує прибуток від свого власного капіталу. Вимірюється як відношення прибутку до власного капіталу і є важливим показником для оцінки рентабельності для власників компанії.

3. Чиста процентна маржа: цей показник визначає, яку частину валових доходів компанія здобуває після відрахування витрат на відсотки. Він дозволяє оцінити ефективність управління витратами на обслуговування боргів та показує, яка частина валового доходу залишається компанії після погашення відсотків. Ці показники грають важливу роль у визначенні фінансової стійкості,

рентабельності та ефективності управління фінансовими ресурсами компанії. Вони допомагають інвесторам, аналітикам та управлінцям оцінювати фінансову продуктивність та стабільність банку. Формули та визначення показників прибутковості надано в табл 2.7.

Таблиця 2.7

Показники прибутковості та формули для їх розрахунку

Назва показника	Формула для розрахунку	Визначення показника
Чиста процентна маржа	$(\text{ПД}-\text{ПВ})/\text{А} * 100$	Чиста процентна маржа (ЧПМ) визначається як відношення різниці між процентними доходами (ПД) і процентними витратами (ПВ) до активів (А) банку, %:
Рентабельність капіталу	$(\text{ЧП}/\text{ВК}) * 100$	Рентабельність власного капіталу відображає ефективність використання активів, створених за рахунок власних коштів.
Рентабельність активів	$(\text{ЧП}/\text{А}) * 100$	Це показник економічної ефективності використання ресурсів або інвестицій.

Джерело: [25].

Проаналізуємо прибутковість банку за 2020-2022 р. р. (табл. 2.8). Рівень процентної маржі в 2022р. порівняно з 2020 р. збільшився на 1,8% і склав 7,4%, також цей показник вище порогового значення (5%), це характеризує ефективність процентної політики банку. Протягом 2020-2022 р. р. спостерігалось зниження рентабельності активів з 9,2% до 6,0%, але значення цього показника значно вище визначеного нормативу (1,5%), це свідчить про ефективність роботи керівництва банку. Рентабельність капіталу також показала коливання (2020 р. 66,4%, а в 2022 р. знизився на 10% і склав 56,4%),

це може бути відображенням стратегічних змін у використанні власного капіталу банку, можливих фінансових інвестицій або реакції на економічні та геополітичні чинники.

Таблиця 2.8

Показники прибутковості АТ КБ «ПриватБанк»

Назва показника	Роки		
	2020	2021	2022
Вихідні дані до розрахунку			
Чистий прибуток, млн. грн.	35 050	24 302	32 609
Капітал, млн. грн.	52 825	66 615	57 789
Активи, млн. грн.	382 525	401 296	540 596
Процентні доходи, млн. грн.	33 563	35 854	43 686
Процентні витрати, млн. грн.	11 961	6 537	3 768
Результат			
Чиста процентна маржа, %	5,6	7,3	7,4
Рентабельність капіталу, %	66,4	36,5	56,4
Рентабельність активів, %	9,2	6,1	6,0

Джерело: розраховано автором на основі Додатків А, Б, В, Г.

Отже, зміни показників прибутковості ПриватБанку протягом 2020-2022 р.р. можуть бути пов'язані з різними факторами та подіями, які відбувалися в цей період. Ось можливі причини, які могли вплинути на зміну цих показників:

1. Криза COVID-19: пандемія COVID-19 у 2020 році могла призвести до змін у споживчому попиті, кредитній активності та використанні фінансових послуг, що може вплинути на чисту процентну маржу та рентабельність активів через зміни в кредитному портфелі та кількості позик.

2. Економічні фактори: зміни в економічному середовищі, такі як зміни відсоткових ставок, можуть вплинути на чисту процентну маржу, особливо для банківських продуктів, пов'язаних з процентами.

3. Геополітичні події: суттєві геополітичні події, такі як напруженість у відносинах з Росією та подальший її напад, що вплинуло на фінансові ринки та міжнародні фінансові операції, та відобразилося на рівні рентабельності.

4. Фінансові стратегії банку: зміни в стратегії управління активами та власним капіталом можуть бути причиною змін у рентабельності активів і капіталу.

Таким чином, ПриватБанк, будучи одним з найбільших банків в Україні, виявився досить стійким та вдало пристосовувався до складних умов, що включали в себе пандемію COVID-19, геополітичні напруження, економічні коливання та інші значущі виклики. У цих непередбачуваних умовах, які вимагали швидкої реакції та адаптації, банк продемонстрував певний рівень стабільності та надійності у наданні фінансових послуг для своїх клієнтів. Зусилля банку в підтримці фінансової стійкості своїх клієнтів, зокрема, шляхом надання кредитних пільг, важливою стала підтримка для багатьох людей та підприємств під час економічних та соціальних турбуленцій. Проте, слід враховувати, що успішність банку у таких умовах багатопланова і залежить від багатьох факторів, таких як ефективне управління ризиками, адекватна стратегія управління активами та пасивами, здатність пристосовуватися до нових умов та інші. В цій ситуації, ПриватБанк показав себе досить вдало в умовах змін та викликів, демонструючи стійкість та прагнення забезпечувати надійні фінансові послуги для своїх клієнтів у складних часах.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

3.1. Напрямки підвищення рівня фінансової стійкості банку

Покращення управління фінансовою стійкістю КБ "ПриватБанк" слід розглядати у контексті забезпечення стабільності та ефективності функціонування всіх його основних складових. Фінансова стійкість банку є важливим аспектом, оскільки вона визначає стабільність його діяльності та захищає його від зовнішніх та внутрішніх факторів, що можуть спричинити дестабілізацію.

Одним із ключових етапів у формуванні стратегії управління фінансовою стійкістю банку є визначення очікуваного майбутнього стану його безпеки, враховуючи наявні потенційні можливості для розвитку. Розробка та втілення стратегічних альтернатив для забезпечення фінансової стійкості є важливою складовою процесу управління.

Для КБ "ПриватБанк", який належить державі, рішення про напрями розвитку та важливі рішення, пов'язані з фінансовою стійкістю, приймаються на різних рівнях, включаючи центральні органи влади України, такі як Кабінет Міністрів та Міністерство фінансів. Це створює специфічну ієрархію в процесі ухвалення важливих рішень.

Отже, для комерційних банків з іншими формами власності процес забезпечення фінансової стійкості може бути регульований внутрішніми органами банку, тоді як для КБ "ПриватБанк" впливовість ухвалення рішень забезпечення фінансової стійкості має іншу структуру та визначається рішеннями центральних органів влади.

Ієрархію управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк» наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Ієрархія управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк»

№	Рівень Суб'єкту	Суб'єкт
		АТ КБ "ПриватБанк"
1	Метарівень: міжнародні регулюючі суб'єкти управління фінансовою стійкістю	Міжнародний валютний фонд (МВФ): Міжнародна організація, яка сприяє стабільності фінансової системи світового ринку через фінансову допомогу країнам у складних економічних ситуаціях та здійсненням моніторингу економічних тенденцій.
		Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР): Інституція, яка фінансує та сприяє розвитку країн Центральної та Східної Європи, а також Центральної Азії через інвестиції та підтримку проектів.
		Банк міжнародних розрахунків (БМР): Міжнародна організація, яка сприяє співпраці та обміну інформацією між центральними банками світу, а також проводить дослідження та аналіз фінансових ринків.
		Базельський комітет з банківського нагляду: Організація, що розробляє стандарти та рекомендації для банківського нагляду, спрямовані на забезпечення фінансової стійкості та мінімізацію ризиків у банківській сфері.
		Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР): Установа, що надає фінансову підтримку та консультації для проектів розвитку у країнах, що розвиваються, з метою покращення життя населення та зниження бідності.
2	Макрорівень	
	а) загальнодержавні суб'єкти управління фінансовою стійкістю	Верховна Рада України: Це законодавчий орган української держави, що приймає закони та регулює законодавство країни.
		Кабінет Міністрів України: Центральний виконавчий орган влади, керівництво якого визначає та реалізує державну політику, включаючи економічну, фінансову та соціальну сфери.
		Міністерство фінансів України: Орган, що відповідає за формування та реалізацію фінансової політики держави, управління державним боргом, участь у бюджетному процесі та інші фінансові аспекти.
		Державна податкова служба України: Орган, який відповідає за збір податків, контроль за дотриманням податкового законодавства та забезпечення збалансованості податкової системи.

		Міністерство економічного розвитку і торгівлі: Установа, що відповідає за розвиток економіки, торгівлі та інвестиційної політики, створення сприятливих умов для бізнесу та залучення інвестицій.
		Судові органи: Система судів та правосуддя, яка відповідає за захист прав та вирішення суперечок згідно з чинним законодавством.
	б) внутрішньосистемні суб'єкти управління фінансовою стійкістю	Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Національний банк України, Державна служба фінансового моніторингу України
		Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України
3	Мікрорівень: внутрішньобанківські суб'єкти управління фінансовою стійкістю	Рада директорів банку: Група людей, що приймає стратегічні рішення та надає висновки з основних аспектів управління банком.
		Правління банку: Орган, який керує щоденною діяльністю банку, відповідає за реалізацію стратегічних рішень та управління в рамках встановлених мети і завдань.
		Спостережна рада банку: Група експертів або представників, які надають консультації та висновки стосовно ключових аспектів діяльності банку, але не мають безпосереднього управлінського впливу.
		Ризик-менеджмент банку: Діяльність, спрямована на ідентифікацію, аналіз, контроль та управління ризиками, з якими стикається банк.
		Внутрішньобанківський аудит: Незалежний орган, що виконує перевірку та оцінку ефективності внутрішніх процесів, контролю та управління для забезпечення відповідності стандартам і покращення ефективності.
		Комітет з управління активами і пасивами: Група, що відповідає за стратегічне управління активами та пасивами банку з метою максимізації прибутку та зниження ризиків.
		Інші комітети: Додаткові органи або комітети, які можуть створюватися для вирішення конкретних завдань або питань, таких як аудит, стратегічне планування, нагляд за кадровою політикою тощо.

Джерело: складено на основі [4]

Таким чином, для підвищення рівня фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» необхідно здійснити наступні заходи, які наведено в табл. 3.2 (базуючись на стратегії розвитку банку до 2024 р.) [36]:

1. Створення конкурентоздатної організації: покращення операційної ефективності та конкурентоспроможності банку на ринку.

2. Підтримка лідерства у роздрібному бізнесі та обслуговуванні МСП: збереження та посилення впливу банку в цих сегментах, які є ключовими для Центрально-Східної Європи (ЦСЄ).

3. Фінансова стабільність та спроможність виплачувати дивіденди: забезпечення стабільності фінансових показників, які дозволять банку виплачувати високі дивіденди своїм акціонерам.

4. Привабливість для інвестицій: перетворення банку в привабливий об'єкт для інвесторів, максимізація вартості акцій та створення потенційно вигідної ситуації для майбутньої продажу, незалежно від часових обмежень.

Ці цілі спрямовані на зміцнення банку як фінансового лідера в Україні та Центрально-Східній Європі, надаючи йому стійкість, конкурентоспроможність та привабливість для інвесторів.

Таблиця 3.2

Напрями підвищення рівня фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»

Назва	Очікуваний результат
Створення сильного конкурентоспроможного банку	Підвищення уваги та позитивного сприйняття громадськістю через розширення ряду продуктів, спрямованих на клієнтів у роздрібному секторі бізнесу та серед малих та середніх підприємств.
	Цілеспрямований провідний роздрібний банк в Україні сприятиме економічному зростанню та протидії шахрайству.
	Довгострокове забезпечення прибутковості, збереження робочих місць та загальне підтримання стабільного банківського середовища.
	Впровадження Цільової операційної моделі з використанням ефективних та економічно обґрунтованих методів.
	Посилення фінансової установи шляхом впровадження організаційних змін та переходу до цифрових технологій у процесах банківської діяльності.

Забезпечення спроможності сплачувати дивіденди та фінансової стабільності	Зосередженість на зміцненні профільного бізнесу та формуванні ощадливої операційної моделі: зростання на позиції справжнього лідера в роздрібному сегменті.
	Нарощування чистого доходу на основі здорового та диверсифікованого кредитування.
	Збільшення виплати дивідендів завдяки прибутковості профільного бізнесу, з метою досягнення доходу близько 26 мільярдів гривень у 2024 році.
	Баланс та облігаційний своп забезпечуватимуть фінансову стабільність і прозорість.
Перетворення банку на життєздатний об'єкт інвестування	Прийнятний метод розділення спадкового портфеля: відокремлення його для використання потенціалу приватизації без залучення зовнішніх коштів.
	Вимогам держави відповідає зменшення частки державної власності завдяки приватизації, яка тепер стане можливою.
	Чітка зосередженість на основних важелях цінності у стратегії роздрібного бізнесу та МСБ: формування переконливої історії.
	ПриватБанк готовий до приватизації: надходження від продажу можуть сягнути близько 80 млрд грн.
	Ясне уявлення про переваги та недоліки кожного варіанту приватизації є важливим керівним принципом для акціонера при ухваленні рішення.

Джерело: складено на основі [36].

Ця стратегія управління банком орієнтується на зміцнення його позицій на ринку через розширення асортименту продуктів для клієнтів роздрібного бізнесу та МСБ. Вона також спрямована на забезпечення довгострокової прибутковості та стабільності банківського середовища. Основні стратегічні кроки включають зосередженість на профільному бізнесі, підвищення чистого доходу та дивідендів, організаційну трансформацію та цифровізацію, що має сприяти створенню сильного та конкурентоспроможного банку. При цьому, стратегія передбачає готовність до приватизації, що може призвести до значних надходжень коштів. Враховуючи вищезазначені стратегічні кроки, основною метою є перетворення банку на життєздатний об'єкт інвестування, спроможний привернути значні інвестиції та забезпечити стійкий розвиток.

3.2. Вплив ризиків у банківській сфері на фінансову стійкість банку

У документі "Методичні рекомендації з управління ризиками в платіжних системах" відображено, що «у своїй діяльності банки повинні намагатися створити комплексну систему ризик-менеджменту, яка б забезпечувала надійний процес виявлення, оцінювання, контролю та моніторингу всіх видів ризику на всіх рівнях організації, зокрема з урахуванням взаємозв'язку між різними категоріями ризиків, а також вирішувала питання конфлікту завдань між необхідністю отримання доходу та мінімізації ризиків» [19].

В управлінні ризиками в банку виконується комплекс дій, спрямованих на керування ризиками, створення положень щодо управління ними, аналіз, регулювання рівня, та використання фінансових інструментів для компенсації можливих збитків у разі негативних подій. Мета управління ризиками КБ "ПриватБанк" полягає в підвищенні вартості власного капіталу, забезпеченні досягнення цілей зацікавлених сторін, таких як клієнти, партнери, керівництво, спостережна рада, акціонери, рейтингові агентства, інвестори, кредитори та інші [4].

Ефективне управління ризиками передбачає послідовні положення, процеси, кваліфікований персонал та системи контролю. Банки в Україні мають ще вирішити проблему створення ефективних систем ризик-менеджменту на сучасному етапі. Важливо зазначити, що розвиток банківського ризик-менеджменту є постійним і не є завершеним процесом. Неможливо створити універсальну методику управління ризиками, оскільки кожен банк унікальний і має свою власну ринкову нішу та взаємозв'язки з контрагентами. Копіювання чужої моделі ризик-менеджменту може призвести до негативних наслідків для іншого банку [15].

Система управління ризиками у комерційному банку включає точки контролю, методи оцінки ризиків, інструменти прогнозування та обмеження ризиків, моніторинг інформації та організаційну структуру для роботи з цією системою. Головні завдання системи ризик-менеджменту - оптимізація

співвідношення можливостей, ризиків, розміру капіталу та темпів зростання банку, впровадження системного підходу до оцінки і управління ризиками, координація ризиків та можливостей для досягнення найкращих результатів, що становить важливу частину ухвалення стратегічних управлінських рішень, а також покращення керованості банку через створення адекватної структури контролю.

Перший крок у моделі ризик-менеджменту банку - ідентифікація та оцінка ризиків. Усі ризики повинні бути виявлені і виміряні. Для цього банк проводить систематичний аналіз ризиків, спрямований на їх розкриття та оцінку. Мета аналізу - зрозуміти суть ризиків, з якими стикається банк, та визначити, чи вони відповідають його завданням, стратегії та політиці. Цей аналіз має бути постійним як на рівні всього банку, так і його окремих підрозділів, охоплювати всі продукти, послуги та процеси, включати як якісну, так і кількісну оцінку ризиків, а також розуміння їх взаємозв'язків. Керівництво банку повинно бути ознайомлене з результатами аналізу ризиків та враховувати їх у своїй діяльності.

Важливо оцінювати рівень ризику у процесі ризик-менеджменту банку. Це включає як оцінку реального ризику, так і встановлення меж допустимого ризику для різних операцій та структур банку. Ризик вимірюється втратами, які можуть виникнути внаслідок цього ризику, та ймовірністю цих втрат. Методи оцінки ризику формалізують процес вимірювання та розрахунки, визначаючи три основні компоненти ризику: розмір (сума можливих втрат), ймовірність настання негативної події та тривалість періоду впливу ризику [21].

Банк встановлює загальний рівень ризику через встановлення граничних значень агрегованого ризику та окремих ризиків відповідно до стратегії управління ризиками. У табл. 3.3. наведено концентрацію валютного ризику АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2021-2022 р.р. та його позицію у гривнях.

Концентрацію валютного ризику АТ КБ «ПриватБанк»

Валюта	Роки					
	2021			2022		
	Монетарні фінансові активи, млн. грн.	Монетарні фінансові зобов'язання, млн. грн.	Чиста позиція, млн. грн.	Монетарні фінансові активи, млн. грн.	Монетарні фінансові зобов'язання, млн. грн.	Чиста позиція, млн. грн.
Українські гривні	306709	240007	66702	397603	333962	63641
Долари США	44 982	68 170	-23 188	84 789	109 947	-25 158
Євро	20 000	20 162	-162	29 119	29 871	-752
Інші Валюти	524	737	-213	849	952	-103
Всього	372 215	329 076	43 139	512 360	474 732	37 628

Джерело: [4].

З табл. 3.3. видно, що у "ПриватБанку" відбулися зміни в монетарних фінансових активах та зобов'язаннях протягом 2021-2022 р.р, а саме: монетарні фінансові активи зросли на 90894 млн. грн. а монетарні фінансові зобов'язання на 93955 млн. грн. Чиста позиція за монетарними фінансовими балансовими та позабалансовими інструментами в 2022 р. порівняно з 2021р. зменшилася на 334587 млн. грн. і склала 37628 млн. грн. Ці зміни свідчать про збільшення як монетарних фінансових активів, так і зобов'язань банку протягом року. Однак, чиста позиція зменшилася, що може вказувати на збільшення валютного ризику або зміну експозиції банку в іноземних валютах.

Існує кілька способів зменшення валютного ризику для банку, особливо коли чиста позиція в іноземних валютах зменшується [17]:

1. Валютне хеджування: банк може використовувати фінансові інструменти, такі як валютні форварди, опціони або свопи, щоб захистити себе від негативних валютних коливань. Ці інструменти дозволяють фіксувати вартість валюти на майбутній період, зменшуючи тим самим валютний ризик.

2. Диверсифікація портфеля: розподілення інвестицій між різними валютами або у різні країни може зменшити ризик у разі коливань валютних курсів. Це може включати інвестування в різні валютні активи або облігації різних країн.

3. Аналіз економічних факторів: банк може використовувати аналіз фундаментальних факторів, таких як геополітична ситуація, економічний стан країни тощо, для прогнозування можливих змін у валютних курсах і реагування на них заздалегідь.

4. Валютні договори та стратегії: впровадження валютних політик та стратегій, що мінімізують ризики, таких як обмеження відкритих позицій в іноземних валютах або встановлення лімітів на валютні операції.

5. Управління ризиками: посилення контролю та управління валютним ризиком шляхом створення ефективних систем моніторингу та оцінки ризиків, а також удосконалення стратегій управління ризиками.

Ці підходи можуть бути частковою чи повною мірою застосовані банком, щоб зменшити його валютний ризик, зберігаючи стійкість та ефективність його фінансових операцій.

3.3. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку

Антикризове управління фінансовою стійкістю банку - це комплекс заходів та стратегій, спрямованих на забезпечення стійкості та ефективного функціонування банку в умовах кризи чи стресових ситуацій. Його основна мета - запобігти кризі або зменшити її негативні наслідки для фінансової діяльності банку.

Базуючись на розвитку наукових підходів М. І. Зверькова, В. В. Коваленка, О. С. Сергєєвої можна виділити наступні основні принципи та підходи до антикризового управління фінансовою стійкістю банку [11]:

1. Оцінка ризиків: проведення систематичної оцінки ризиків, пов'язаних з фінансовою діяльністю банку, для ідентифікації потенційних загроз та побудови стратегій їх управління.

2. Капіталізація: забезпечення достатнього рівня капіталу, що є важливим для покриття можливих втрат та компенсації негативного впливу стресових ситуацій.

3. Ліквідність: збереження достатнього рівня ліквідних активів, щоб виплатити зобов'язання та забезпечити нормальне функціонування у випадку стресових ситуацій.

4. Управління активами та пасивами: оптимізація активів та пасивів банку, зокрема управління портфелем активів, щоб зменшити вплив потенційних ризиків на фінансовий стан.

5. Стратегія реагування: розробка планів дій та стратегій реагування на кризові ситуації, включаючи механізми управління кризовими ситуаціями та швидке прийняття рішень.

6. Стрес-тестування: проведення регулярних стрес-тестів для оцінки впливу стресових сценаріїв на фінансову стійкість банку та ідентифікації слабких місць у діяльності.

7. Співпраця з регуляторами: взаємодія з фінансовими регуляторами та урядовими органами для впровадження необхідних заходів під час кризових ситуацій.

Антикризове управління фінансовою стійкістю банку спрямоване на збереження його фінансової надійності, уникнення потенційних криз та забезпечення стабільності в умовах економічних труднощів або стресових ситуацій.

Організація та управління ризиками в АТ КБ «ПриватБанк» здійснюється наступним чином [4]: у банку функція управління ризиками охоплює фінансові та нефінансові види ризиків, зокрема операційні, юридичні, комплаєнс (відповідність законодавству) та ризик репутації, разом із фінансовими ризиками, такими як ринковий, кредитний, процентний та ліквідності. У 2022

році, внаслідок початку військової агресії проти України, основним завданням управління фінансовими ризиками було антикризове управління. Показники ризик-апетиту та ліміти ризику були визначені Наглядовою радою після проведення низки заходів з антикризового управління ризиками та збору фактичних та прогнозних даних щодо ключових показників діяльності банку.

Для забезпечення ефективного управління ризиками в банку була розроблена система управління ризиками. Ця система включає розподіл повноважень, обов'язків та відповідальності між різними органами управління та структурними підрозділами банку. Вона передбачає відокремлення процесів виявлення та оцінки ризиків від оцінювання ефективності функціонування системи управління ризиками від процесу управління ризиками.

Суб'єктами системи управління ризиками у Банку є [4]:

- Наглядова рада;
- Комітет з питань аудиту Наглядової ради;
- Комітет з питань ризиків Наглядової ради;
- Правління Банку;
- Комітет з управління операційними ризиками та інформаційної безпеки;
- Кредитний комітет;
- Комітет з питань управління активами та пасивами;
- Комітет з питань управління непрацюючими активами;
- Внутрішній аудит;
- Блок підрозділів з питань управління ризиками;
- Напрямок “Compliance”;
- Департамент ринків капіталу;
- Департамент аналізу активів, зобов'язань та інвестицій;
- Інші підрозділи підтримки (Бек-та Мідл-офіс);
- Бізнес-підрозділи, що безпосередньо приймають ризики.

Створення Антикризового Штабу у банку в 2022 р. відображає важливий аспект управління кризовими ситуаціями та забезпечення стабільності

діяльності у періоди непередбачуваних подій або кризових умов. Це структурне утворення отримало постійний статус ради банку згідно зі статутними нормами.

Антикризовий Штаб має повноваження, що передбачають реагування та прийняття рішень у випадку виникнення кризових ситуацій. Деякі з основних повноважень включають [36]:

1. Активування та модифікація Антикризового плану: антикризовий Штаб має можливість активувати, змінювати або доповнювати план дій для ефективного управління кризовими ситуаціями у банку.

2. Прийняття рішень про тимчасове призупинення діяльності відділень та філій: це важливий аспект управління безпекою та забезпечення захисту клієнтів та персоналу у разі дестабілізації ситуації або військових дій.

3. Встановлення нових лімітів та обмежень для клієнтів: ця функція дозволяє обмежити або змінити доступ клієнтів до певних банківських та фінансових послуг у кризових обставинах.

4. Призупинення або розірвання господарських договорів: це може бути необхідним у випадку, коли договори, що не пов'язані з обслуговуванням клієнтів, можуть ускладнити ситуацію в умовах кризи.

5. Прийняття рішень щодо можливої часткової евакуації персоналу та фінансування матеріальної допомоги працівникам: це спрямовано на забезпечення безпеки та допомогу персоналу та їх сім'ям у кризових ситуаціях.

Антикризовий Штаб забезпечує систематизацію та вчасне реагування на кризові обставини, дозволяючи банку ефективно впоратися з можливими негативними наслідками і зберегти стабільність своєї діяльності.

Банк на звичайних умовах та особливо в умовах військової агресії зазнає ризику невиконання зобов'язань з фінансових операцій, особливо коли йдеться про кредитний ризик. Кредитний ризик виникає, коли позичальник (контрагент) не здійснює повернення заборгованості або неспроможний її повністю повернути відповідно до умов договору.

АТ КБ «ПриватБанк» вживає ряд заходів для управління кредитним ризиком у період військової агресії [4]:

1. Кредитні канікули: це може бути тимчасове звільнення позичальників від сплати частини або усієї суми боргу на певний період.

2. Перегляд правил прийняття рішень: банк може переглянути та змінити критерії, за якими приймає рішення про надання кредитів, щоб підвищити рівень обережності при оцінці кредитоспроможності позичальників.

3. Реструктуризація кредитної заборгованості: це включає перегляд умов погашення кредиту, зміну графіку погашення, можливість зменшення суми платежу на певний період для полегшення фінансового стану позичальника.

Основною метою цих заходів є збереження якості кредитного портфеля банку, зменшення ризику неповернення боргу та мінімізація впливу військової агресії на фінансові показники та стійкість банку. Такий підхід допомагає банку в управлінні кредитним ризиком під час нестабільних періодів та допомагає захистити фінансові інтереси банку та його клієнтів.

Розглянемо основні види ризиків, з якими стикається АТ КБ «ПриватБанк» та підходи, які він застосовує для управління ними [29]:

1. Ринковий ризик: це ймовірність збитків внаслідок небажаних змін у вартості фінансових інструментів через зміни валютних курсів, процентних ставок та ринкових цін. Стратегічне завдання полягає у мінімізації можливих втрат через ретельне вивчення ринкових умов та застосування відповідних стратегій.

2. Валютний ризик: це ризик, пов'язаний зі змінами вартості фінансових інструментів через коливання валютних курсів. Банк використовує відповідні фінансові інструменти для управління цим ризиком та дотримується встановлених законодавством лімітів.

3. Процентний ризик банківської книги: це ймовірність збитків через негативний вплив зміни процентних ставок на фінансові активи та зобов'язання Банку. Банк виконує стрес-тестування, щоб визначити ризики ймовірних

збитків та їх можливі наслідки, а також аналізує чутливість чистого процентного доходу до змін процентних ставок.

4. Ризик ліквідності: це небезпека збитків або невиконання запланованих операцій через недостатню ліквідність Банку. Банк має стратегії підтримання високого рівня ліквідності, включаючи утримання високоякісних ліквідних активів та диверсифікацію джерел залучених коштів.

5. Ризик репутації - це ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат, або недотримання запланованих доходів внаслідок несприятливого сприйняття іміджу Банку клієнтами, контрагентами, акціонерами, наглядовими та контролюючими органами. Стратегічними завданнями політики Банку в частині управління ризиком репутації є впровадження ефективної системи управління ризиком репутації шляхом здійснення оцінки, моніторингу та контролю ризику репутації; попередження виникнення ризику репутації, мінімізація його наслідків.

В умовах нестабільності, які можуть бути спричинені військовою агресією, Банк приділяє особливу увагу управлінню цими ризиками, забезпечуючи відповідні стратегії та заходи для зменшення можливих негативних наслідків і збереження фінансової стабільності.

Таким чином, створення Антикризowego Штабу у банку в 2022 році є важливим заходом для управління кризовими ситуаціями та забезпечення стабільності у періоди непередбачуваних подій, включаючи кризові умови та військовою агресію. Ця структура, отримавши статус постійної ради банку відповідно до статутних норм, надає банку можливість систематизувати реакцію на кризові обставини та швидко приймати рішення для забезпечення стабільності його діяльності.

Основні повноваження Антикризowego Штабу включають активування та модифікацію Антикризowego плану, реагування на кризові ситуації шляхом тимчасового призупинення діяльності відділень та філій, встановлення нових лімітів для клієнтів, призупинення господарських договорів та прийняття

рішень щодо можливої часткової евакуації персоналу та надання матеріальної допомоги.

Під час військової агресії та звичайних умов, банк стикається з різними видами ризиків, такими як кредитний, ринковий, валютний, процентний, ліквідності та ризиком репутації. Банк приймає ряд заходів для управління цими ризиками, таких як надання кредитних канікул, перегляд правил прийняття рішень, реструктуризація кредитної заборгованості, стрес-тестування для визначення можливих збитків та аналіз чутливості до змін.

Стратегії управління цими ризиками спрямовані на збереження стабільності фінансових показників та захист фінансових інтересів банку та його клієнтів. Особлива увага приділяється системі управління ризиком репутації, яка спрямована на мінімізацію можливих втрат через негативне сприйняття банку клієнтами та громадськістю. Застосування відповідних стратегій та заходів управління ризиками дозволяє банку ефективно керувати непередбачуваними обставинами та зберігати стабільність у своїй діяльності.

ПриватБанк завдяки його багаторівневому антикризовому комітету може адаптуватися до будь-яких змін, також він має підтримку збоку держави, що допомагає йому передбачати та мінімізувати збитки у ненормальних фінансових умовах.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Фінансова стійкість банку полягає в досягненні оптимального балансу між ризиками, доходами та прибутками, що дозволяє ефективно виконувати зобов'язання перед вкладниками, кредиторами, власниками та державою, забезпечуючи сталий розвиток і протистояти внутрішнім та зовнішнім факторам.

2. Оцінка фінансової стійкості банку може проводитися різними суб'єктами, такими як управлінські органи, потенційні клієнти, вкладники, кредитори та інвестори. Підхід Національного банку України спрямований на забезпечення стабільності діяльності банку, своєчасне виконання зобов'язань перед вкладниками та управління ризиками відповідно до міжнародних стандартів.

3. Аналіз фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 р.р. показав його стійкість та ефективність у умовах складних економічних та геополітичних умов. За цей період банк продемонстрував зростання загальних активів та грошових еквівалентів, а основна частина активів складається з цінних паперів. У той же час, зобов'язання банку значно зросли, зокрема на 47,14% протягом 2020-2022 р.р., переважно завдяки збільшенню депозитної бази від фізичних та юридичних осіб. Велика частина зобов'язань представлена коштами клієнтів. Статутний капітал банку перевищує мінімальні вимоги, але є непокритий збиток у власному капіталі. Незважаючи на це, власний капітал залишається додатнім, що свідчить про ефективне управління капіталом банку.

Оцінка фінансових показників свідчить про прибутковість діяльності банку. Однак, є деякий ризик втрати платоспроможності через показник фінансування, який підкреслює необхідність розробки стратегій для підвищення фінансової стійкості банку.

4. Основні елементи механізму забезпечення фінансової стійкості банків включають зовнішні та внутрішні суб'єкти (законодавчі органи, регулятори, менеджмент, ресурси, управління ризиками), принципи фінансової стабільності та відповідні процеси.

5. Дослідження показало, що для забезпечення фінансової стійкості та надійності банків в умовах воєнного стану ключові принципи включають збереження ліквідності, капіталу, безпеку, співпрацю з державними органами, ефективне планування та управління ризиками, а також належний антикризовий центр управління.

6. Умови забезпечення фінансової стійкості банківських установ включають адекватний розмір власного капіталу, збалансовану структуру активів та пасивів, а також належний рівень прибутковості.

7. Ключовими параметрами фінансової стійкості банку є соціально-політична та економічна ситуація в Україні, а також стан фінансового ринку та внутрішня стабільність банківських установ.

8. Незважаючи на воєнний стан, фінансова діяльність українських банків поступово стабілізується, хоча це ще не є стійкою тенденцією. Однак якість управління банківськими ризиками покращується, що підвищує довіру до банківського сектору. Такий стан системи вимагає трансформаційних заходів для подальшого поліпшення її функціонування.

9. В умовах сучасної ситуації в Україні, стратегічними цілями банків є забезпечення фінансової підтримки галузям економіки та критичної інфраструктури, забезпечення доступу до банківських послуг та захисту прав громадян, підтримка функціональності банків державного сектору, забезпечення безпеки операційних систем та реагування на потенційні загрози для фінансової стабільності.

10. АТ КБ «ПриватБанк» повинен систематично вдосконалювати свою систему управління ризиками. Ефективною є модель управління ризиками, яка складається з наступних компонентів: ідентифікація та оцінка ризиків, заходи

та інструменти для зниження ризиків, контроль ризикової позиції та прийняття рішень щодо ризиків.

11. АТ КБ «ПриватБанк» повинен зосередитися на аналізі та контролі основних ризиків у 2021-2022 роках. Ці ризики включають в себе валютну позицію за долларом США та євро, непокритий збиток у власному капіталі, загрозу для виконання зобов'язань у терміни від 1 до 3 місяців та понад 1 рік.

ПриватБанк повинен активно аналізувати ці ризики, розробляти стратегії та заходи для їх мінімізації, а також стежити за їхнім впливом на фінансову стабільність та уникати можливих негативних наслідків через відповідні заходи управління ризиками.

12. Перспективи поліпшення фінансової стійкості КБ «ПриватБанк» включають у себе вирішення потенційних та існуючих негативних факторів, що впливають на стан стійкості банку. Це може бути досягнуто за допомогою підсилення стратегічних напрямів, таких як збільшення масштабу бізнесу, підвищення прибутковості та ефективності, зростання гнучкості, швидкості та орієнтації на клієнтів, впровадження нових технологій та можлива приватизація. Ці напрямки плануються і реалізуються через тактичні та оперативні заходи, які формалізуються у відповідних організаційних планах, цільових програмах, графіках, технологічних схемах, а також розробці стратегічних карт розвитку банківської діяльності.

Оскільки КБ «ПриватБанк» перебуває у державній власності, основні напрями та вектори забезпечення фінансової стійкості визначаються та затверджуються центральними органами влади, такими як Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Національний банк України, і згодуються з міжнародними фінансовими організаціями. Це сприяє забезпеченню координації та відповідності стратегій розвитку фінансових установ в умовах національної та міжнародної економічної арени.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агрес О. Г. Сутність поняття фінансова стійкість банку та фактори, що на неї впливають. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/106.pdf>
2. Аналіз фінансової стійкості банку. Сайт студентської бібліотеки. URL: <https://buklib.net/books/29141/>
3. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко, А. М. Арістова, В. С. Білошапка та ін. ; за ред. А. М. Герасимовича. Київ. КНЕУ, 2003. 599 с.
4. Акціонерне Товариство Комерційний Банк «ПриватБанк». Річний звіт 31 грудня 2022 року: https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf
5. Батракова О. М. Особливості визначення та оцінки достатності капіталу банку URL: <http://nauka.zinet.info/17/batrakova.php>.
6. Вовк В. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи. *Фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 2. С. 41–44.
7. Волкова В. В., Верницький Б. В. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банку. *Фінанси, облік, банки*. 2018. Вип. 1(23). С. 48-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fub_2018_1_7.
8. Вінниченко О. В., Ганцева А. О. Фінансова стійкість банку: сутність та оцінка факторів впливу. *Бізнес Інформ*. 2023. №5. С. 175–181. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-5_0-pages-175_181.pdf
9. Гайдаржийська О. М., Грибінник Н. В., Зубова Я. В. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її забезпечення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 5. С. 145-147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2015_5_36.
10. Довгаль Ю. С., Чамара Р. О. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. *Вісник Університету*

банківської справи Національного банку України. 2014. № 3. С. 104-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2014_3_24.

11. Зверяков М. І., Коваленко В. В., Сергєєва О. С. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник. Київ : «Центр учбової літератури», 2016. 520 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6294/1/Управління%20фінансовою%20стійкістю%20банків.pdf>

12. Золковер А. О., Гуменюк А. О. Методи забезпечення фінансової стійкості комерційних банків. *International scientific journal*. 2015. № 2. С. 32-35.

13. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: монографія. Київ. КНЕУ, 2002. 238 с.

14. Кишакевич Б. Ю., Лучаківський А. О. Фінансова стійкість банку в контексті концепції економічної рівноваги. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 2. С. 72-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2014_2_10

15. Кльоба Л. Г. Ефективний ризик-менеджмент-запорука фінансової безпеки банку. *Ефективна економіка*. 2017. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5641>

16. Лаврушин О. І. Управління діяльністю комерційного банку (Банківський менеджмент). М: МАУП, 2008. 72 с.

17. Лещук Ю. Шляхи зниження валютних ризиків на глобальному ринку банківських послуг. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17121/1/37-40.pdf>

18. Майба В. В. Оцінювання факторів фінансової стійкості комерційних банків. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*. 2011. Вип. 83. С. 49-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mise_2011_83_7.

19. Методичні рекомендації з управління ризиками в платіжних системах. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Guidelines_risk_management_ps.pdf?v=6

20. Михальчук Н. В. Оцінка ефективності управління активами і пасивами ПАТ КБ "Приватбанк". *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Економіка*. 2016. Вип. 3. С. 152-157.

21. Організаційна структура системи управління ризиками. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Organizacijna_struktura_sistemi_upravlin_nya_rizikami_2018-09-18_19_pr.pdf?v=4

22. Основні (стратегічні) напрями діяльності банків державного сектору на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки. Київ. 2022. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/ОсновніНапрям.pdf>

23. Офіційний сайт НБУ. URL: <http://bank.gov.ua>

24. Офіційний сайт «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua>

25. Оцінка ефективності діяльності банку. Сайт студентської бібліотеки. URL: <https://buklib.net/books/28334/>

26. Панасенко Г. О. Особливості управління бізнес-процесами сучасного банку. *Сталий розвиток економіки*. 2012. № 1. С. 293-295.

27. Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS: Постанова Правління НБУ від 08.05.2002 р. № 171. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0171500-02>

28. Про банк “ПриватБанк”. Основний банк для бізнесу. Лідер у роздрібному сегменті URL: https://static.privatbank.ua/files/pb_report_3.6_UKR_6.pdf?_gl=1*3i3rhw*_ga*NjQzMzMwNDQwLjE3MDI1NjAxNjY.*_ga_C7N2L9Ycq9*MTcwNTA4NDgxMy4xNS4xLjE3MDUwODQ4MTQuNTkuMC4w

29. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Правління НБУ від 11.06.2018 р. № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>

30. Прокопенко І. Ф., Ганін В. І., Маслов С.І. Основи банківської справи: навч. посіб. К: Центр навчальної літератури, 2014. 325 с.

31. Про фінансову звітність. Офіційний сайт «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>
32. Ревич М. Я. Стратегії управління прибутковістю банків. *Вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 2 (35). С. 75—80.
33. Рисін В. В., Біда А. П. Фінансова стійкість банку: чинники та особливості забезпечення. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/3.pdf
34. Русіна Ю. О., Легейда А. Г. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. *International scientific journal*. 2015. № 2. С. 87-90. URL: <https://www.inter-nauka.com/en/issues/2015/2/134>
35. Стратегія розвитку фінансового сектору України. Офіційни сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>
36. Стратегія розвитку Банку до 2024 року. URL: https://static.privatbank.ua/files/Strategy+summary_2024_ukr.pdf
37. Ткаченко Є., Шумікін С. , Горюк В. Методичні підходи до аналізу фінансового результату комерційного банку на прикладі ПАТ КБ "Приватбанк". *Економічний аналіз*. 2012. Т. 11(1). С. 419-422.
38. Шіллер Р. Ш. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення. Київ. Наук. думка, 2011. 159 с.
39. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. Київ: Знання, 2015. 311 с .
40. Юрчишена Л. В., Подолян С. В. Оцінка фінансової стійкості комерційного банку. *Регіональна бізнес економіка та управління*. 2013. № 3. С. 72-79.

